

Šiame numery

Ir mokslininkas gali riktelėti.
Antanas Maceina apie
kun. dr. Andrių Baltinį.
Profesoriui dr. Jonui Puzinui
septyniadešimt metų.
Premijuotasis prancūzų romanas.
Jonas Jurašas apie Lietuvoje
žuvusį dailininką
Teodorą K. Valaitį.
Du nauji Dariaus Lapinsko
vokaliniai kūriniai.

BIČIULIUI VAINIKO VIETOJE

ANTANAS MACEINA

„Arba Dievas yra, arba
žmonija yra vienas di-
džiulis beprotnamis“
Dr. A. Baltinis,
Disertacija.

Prieš mane guli du laišškai: vienas, rašytas prieš 24 metus (1951. 12.17), kitas — prieš 4 mėnesius (1975.6.9). Pirmasis yra pats seniausias, išlikęs įvairių kilnojimų metu; antrasis — pats naujiausias, gautas pastarojo vardadienio proga. Abu laišškai mano ilgamečio bičiulio, bendraminčio ir bendraamžio kun. dr. Andriaus BALTINIO, taip netikėtai išėjusio „į tylumą palaimintą ir didžiulį“ (Putinas). Ir vargu ar rastume geresnę prieigą greitomis žvilgtelėti į šio brangaus žmogaus vidų, kaip aniedu, beveik šimtmečio ketvirtimi atskirti laišškai, tarsi du poliai, iš kurių tačiau byloja ta pati kūrybiškai nusiteikusi, pilna planų bei užmojų asmenybė. Esmėje kun. A. Baltinis buvo *minties žmogus*, atviras idėjai, pasiryžęs ją apmąstyti bei skelbti. Sisi polinkis, nors ir nevirtes kasdienine profesija, buvo jam būdingas iš pat pradžių, o jis pats liko jam ištikimas ligi galo. Aniedu laišškai kaip tik ir yra tokios ištikimybės liudytojai: pirmasis pateikia kun. Baltinio filosofinį „Credo“, antrasis — paskutiniųjų jo darbų apskaitą.

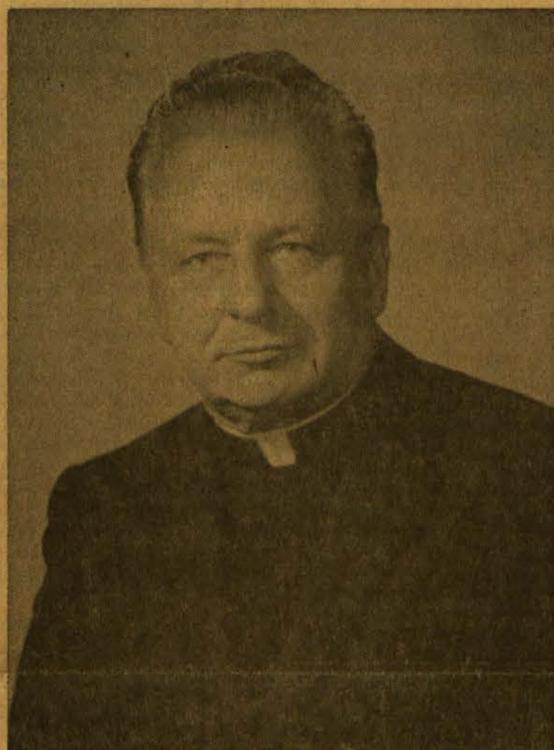
I.

Parašęs disertaciją tema „Realus Dievo buvimas Max Schelerio religijos filosofijoje“ ir gavęs už ją filosofijos daktaro laipsnį Wuerzburgo (Vokietijoje) universiteto (1948), kun. Baltinis planavo atsidėti filosofijai — visa savo būtybe ir todėl, dar būdamas Vokietijos stovyklose, apmėtė nemaža apybraižų būsimiems savo darbams. Išvykęs betgi Amerikon, jis tuoj pat atsidavė į sustabarėjusios sielovados būdus, kurie grėsė užgniaužti patį pradinį jo ryšį. Tačiau Baltinis pasiūšauš: „Nuvykau pas vyskupą ir atsisakiau nuo Harlano, nes ten susidarė tokios sąlygos, kad toliau

nebepajėčiau būti; atsisakiau todėl, kad klebonas mane suskundė vyskupui, kad aš užsitmu pašaliniais darbais, nors aš savo tiesiogines pareigas atlikdavau be priekaišto. To jau neišlaikiau“ (I laiškas). Kur tad eiti? „Pasiėmiau mėnesį atostogų, atvykau į Chicago, apsisostojau pas seną pažįstamą. Planuoju čia stoti į Jėzuitų universitetą studijuoti anglų kalbos, o po to susirasti kokį vienuolyną, kur galėčiau būti laisvesnis. Jei tai nepavyks, turėsiu grįžti atgal į kitą kaimą ir eiti baudžiavą“ (t. p.). Pavyko tik iš dalies. Vienuolyno nesusirado, kaip tai buvo pavykę ne vienam iš vyresniųjų mūsų dvasiškių. Bet nė į kaimą grįžti neberekėjo. Liko Chicagoje, ir čia išvystė visa kun. Baltinio mintis, skatinama tiek Bažnyčios gyvenimo apskritai, tiek lietuviškųjų diskusijų.

Anuo metu buvo ką tik pasirodžiusi pop. Pijaus XII enciklika „Humani generis“ (1950), padvelkusi didžia atžanga ir todėl sukėlus nemaža kartėlio širdyse visų, kurie linkėjo, kad Bažnyčia ne tik pasivyty, bet ir pralenktu pasaulio mintį. Prie šių „pažangi-ninkų“ priklausė ir kun. Baltinis. Todėl jis džiaugėsi, kad jo mėgiama filozofinė filosofija, sukurta bei išvystyta E. Husserlio ir M. Schelerio, nebuvu enciklikos užblokuota, kaip tai buvo padaryta su idealizmu, dialektiniu bei istoriniu materializmu ir galop egzistencializmu (plg. nr. 32): „Mano laimei šis metodo (fenomenologinis, Mc.) ir enciklikoje „Humani generis“ nėra pasmerktas“ (t. p.). Nes iš šio metodo Baltinis tikėjosi daugiausia. Anot jo, „Dievas pats ar per gamtą, ar per žmogų kalba žmogui, o žmogus stengiasi šią kalbą išgirsti. Geriausiai šiai kalbai išgirsti tinka fenomenologinis metodas“ (t. p.).

Lietuviškoje padangėje tuo metu ėjo ginčų tiek filosofijos srityje ryšium su šio straipsnio autoriaus knyga „Jobo drama“ (1950), tiek literatūros kritikos srityje ryšium su L. Miškino abejonėmis patriotinės poezijos estetinė vertė. Abiejuose ginčuose

Kun. dr. Andrius Baltinis (1909. X. 12 — 1975. IX. 5)

kun. Baltinis dalyvavo — ne tik raštu, bet ir gyvu žodžiu: „Dėl „Jobo dramos“ recenzijos ant manęs buvo supykę visi marionai; turėjau ilgą ginčą su Bagdanavičium ir Rimšeliu; jie nepatenkinti, kam aš vertinau teigiamai, nes ši knyga esanti pilna prieštaravimų ir nesąmonių. Aš jų neradau, nes norėjau suprasti, ką autorius nori pasakyti“ (t. p.). O patriotinės poezijos atžvilgiu Baltinis šviesoje reikia spresti ir mūsų ginčai“ (t. p.) „mūsų, tai reiškia: tarp jo ir šio straipsnio autoriaus, nes mudu daug kur nesutarėme nuo pradžios ligi galo; nesutarėme nei filosofijos, nei literatūros srityje. Sutarėme dėl objekto pirmenybės, nesutarėme dėl intencijos pirmenybės. Man rodė, kad in-

niems jo raštams; jiems suprasti anie teiginiai turi sprendžiamos reikšmės.

a. „Objekto pirmenybė prieš subjektą ir intencijos pirmenybė prieš racionalinį diskursyvinį galvojamą yra pagrindiniai principai, pagal kuriuos aš galvoju“ (I laiškas). Nuosekliai tad, anot Baltinio, „daiktai kalba į žmogų, o ne žmogus į daiktus“ (t. p.). Užtat „šio pagrindinio principo šviesoje reikia spresti ir mūsų ginčai“ (t. p.) „mūsų, tai reiškia: tarp jo ir šio straipsnio autoriaus, nes mudu daug kur nesutarėme nuo pradžios ligi galo; nesutarėme nei filosofijos, nei literatūros srityje. Sutarėme dėl objekto pirmenybės, nesutarėme dėl intencijos pirmenybės. Man rodė, kad in-

Kertinė paraštė

IR MOKSLININKAS GALI RIKTELĖTI

Kultūrinėje ir politinėje kovoje už tautos laisvę ir valstybingumą jau esame pakankamai patyrę ir šilto ir šalto. Tik svarbu, kad įvairios tos kovos epizodus nepasimestume. Mat, etapai ir epizodai ateina ir pračina, o kovos tikslas lieka tas pats. Tik reiki epizodinius laimėjimus per daug nesivaiginti džiaugsmu, ir epizodinius pralaimėjimus per daug nepulti į nevilį. Ypač tokiems atvejais, kai atrodo pralaimėjimai nėra mūsų pačių darbų bei klaidų rezultatas, kaip, pavyzdžiui Helsinkio „parengimo“ virtuvės dūmai.

O vis dėlto ir politikų parašai Helsinkyje gal bus naudingi mūsų visuomenėi. Naudingi ta prasme, kad pagaliau daug ką įtikins, jog pats didžiausias kultūrinis ir valstybinis ateities laidas yra pačios tautos gyvastingumas fizine ir dvasine prasme. Visa kita yra tik pagelbinės priemonės, kuriomis, žinoma, turime taipgi rūpintis ir jas naudoti laisvės reikalui.

O jeigu, tas pagelbinės priemonės naudodami, kartais, atrodo, ir pralaimime ar tik sylstelėjame, tai nėra ko labai nusiminti. Kiekvienam tokiame užklūvime jokių būdų nereikia nuleisti rankų. Sumani ir energingai veikiant, iš ūkro ar tik tariamo pralaimėjimo galima priešingai — išplėsti net laimėjimą. Pačių pralaimėjimų galima lietuviškai ir aplamai laisvės reikalą taip išpopuliarinti, kad priešio ofenzyvą ima veikti jo paties nenau-dai.

Geru čia pavyzdžiu šiandien gali būti naujoji Encyclopaedia Britannica laida: Pirmą pasirodžiusi, ji daugelį tiesiog nustebino. Puslapiuose ten buvo tiek daug tendencingos medžiagos, įpirštos sovietinių šaltinių, kad reikėjo tiesiog siaubingai krūptelėti. Labiausiai enciklopedijoje buvo skriaudžiamos rusų pavergtos tautos, tiesiog iškraipant jų dabartį ir praetį.

Buvo tuoj pat karštai reaguota mūsų, o ir kitų tautų išviš-

koje spaudoje. Tačiau nesitenkinta vien savais puslapiais, o keltas balsas ir amerikiečių informacinėje ir akademinėje spaudoje. Ypač šioje akcijoje judrūs ir taiklūs buvo mūsų studentai ir jau profesiniai čia išsimokslinusi čionykščių švietulioji karta.

Ir štai rezultatas. Rugsėjo 17-tos dienos The New York Times pirmajame puslapyje akcentuoja naujos Encyclopaedia Britannica „sovietizacija“ ir jos palieštųjų reakcija. Enciklopedijos redakcija buvo apipilta laiškais ir kontaktuota asmeniškai, nurodant klaidas ir pateikiant tikruosius faktus bei duomenis. The New York Times straipsnyje lietuvių iniciatyvai ypač skiriamas dėmesys, nuolat cituojant prof. Romualdo J. Misiūno enciklopedijos poziciją kritikuojantį straipsnį, atpausdintą Slavie Review žurnale.

Karštos reakcijos ir akademinė polemika čia lėmė tiek, kad Encyclopaedia Britannica leidėjai, anot The New York Times, pasižadėjo naujoje enciklopedijos laidoje apščiūs iškraipymus atitaisyti. Šis įvykis nepasiliko užregistruotas vien tik The New York Times puslapiuose. Rugsėjo 18 d. panašaus pobūdžio straipsnis jau pasirodė ir įtakingame The Washington Post. Pernykštis rusų laimėjimas Encyclopaedia Britannica puslapiuose dabar virsta skriaudžiamųjų laimėjimų toje pačioje Britanijoje ir pasaulinė spaudoje puslapiuose. Apie nematą Encyclopaedia Britannica „sovietizaciją“ mums palankia prasme savo vedamuoju rugsėjo 24 d. prakalba ir didžiausias Chicago dienaštis Chicago Tribune, operuošdamas taipgi Baltijos kraštus liečiančią medžiaga.

Pabaigai tenka dar prisiminti, kad viena pirmųjų ir karšta re-akcija Encyclopaedia Britannica adresu buvo dr. Antano Klimo šioje Kerinėje paraštėje beveik prieš metus (1974.X.26). Reikėjo jautriai ir garsiai šūktelti, kad visuomenė subrustų. Nemažiau reikėjo ir prof. R.J. Misiūno

grynai akademinio problemos dėstymo jau mokslo žurnale. Vienas išjudino platesnę akciją, antras ją pagrindė mokslinėje plotmėje.

Todėl keistokai atrodė V. Trumpos raštas Akiračiuose (1974 m. lapkričio mėn. numeryje), reškiant nepritarimą dr. Antano Klimo karštumui, lyg mokslo žmogui panašiu atveju turėtų širdies neskaudėti ir jam nevalia būtų iš skausmo surikti. Manytume, kad mandagiai ir saloniškai čia galėjo ty-lėti tik tas, kuriam pats reikalas — nei šilta, nei šalta.

Be kita ko V. Trumpa tada Akiračiuose rašė taip: „Be abejo, nei viena enciklopedija nėra tobula. Tokia nėra ir E.B., tačiau laikyti ją „mokslo bei informacijos išprofonavimu“ nėra nei ma-

žiausio pagrindo. Užtat ir prof. A. Klimo sukeltas aliarmas prieš ją primena greičiau pasakėčia apie kiškį, kopūstlapį ir grūvantį dangų, negu rimtą susirūpinimą informacijos apie Lietuvą teisingumu. Kiekviena atveju ne visuomenės teimas nuspręs E.B. gerumą ar blogumą“.

O vis dėlto šviesiosios visuomenės balsas (tegu ir ne teimas) lėmė: visa tai, ką šiandien jam nevalia būtų iš skausmo surikti. Manytume, kad mandagiai ir saloniškai čia galėjo ty-lėti tik tas, kuriam pats reikalas — nei šilta, nei šalta.

Ir nebūtinai vien nuoroda asmeniui, o dar labiau bendruoju pavyzdžiu, kaip mes neretai būname saviesiems kolegoms aštrūs „koltai“, o svetimiesiems vis linkę užsimauti baltas pirštines.

k.brd.

tuicija turi pasiteisinti logikai. Baltiniui gi, mastančiam fenomenologiškai, atrodė, kad „įzelgti, pamatyti galima tik tai, kas yra“ (t. p.). O tai, kas yra, pasiteisina pačiu savo buvimu. Intuicijos pirmenybė savaime vedė Baltinį prie kito dėsnių, kilusio iš negalimybės neigini „suderinti su fenomenologiniu metodu“ (t. p.), būtent:

b. „Nebūtis pagal šį metodą yra nesąmonė, tam tikra proto halucinacija“ (t. p.). Tai dar svaresnis teiginys, negu pirmasis, nes jo išvados liečia ne tik egzistencializmą, kuriam nebūtis stovi maštymo vidurkyje, neatskiriamai nuo būties, bet ir Krikščionybę. Todėl Baltinis, jungdamasis vėliau (1972) į ginčą ryšium su P. Teilhard de Chardin, ir buvo linkęs kūrime iš nebūties nepripažinti. Šiuo klausimu buvo žadėjęs plačiau išdėstyti savas pažiūras, „nes Dievo kūrimas yra labai svarbus, gal pagrindinis dalykas, iš kurio galima išvesti mūsų santykius su juo“ (laiškas 1974 m. Kalėdoms). Tačiau apsiimtoji monografija apie vysk. V. Borisevičių (apie ją kiek vėliau) vertė Baltinį kūrime iš nebūties idėją atidėti vėlesniam metui. Vis dėlto ši idėja nedavė jam ramybės, kaip tai jis pakartodamas savo laiškuose mini. Nebūties atžvilgiu Baltinis buvo atsidūręs prieš dvijulę (dilemą): arba laikyti fenomenologijos, pasak kurios nebūtis esanti „proto halucinacija“, arba Krikščionybės, pasak kurios nebūtis yra tai, iš ko kyla visa kūrinių dieviškuoju žodžiu. Ir pristigo jam laiko šiai dvijulei pergalėti...

c. „Tikrovė nėra suimama į sąvokas; tikrovė yra visada daugiau, negu sąvokos. todėl visi žodžiai yra tik tikrovės simboliai, vedantieji į šios gilesnės tikrovės patyrimą. Šia prasme ir dogmos yra simboliai, rodantieji į gilesnę religinę tikrovę“ (I laiškas). Bet čia pat Baltinis priduria, kad „tai nieko bendro neturi su moderniu dogmos supratimu“ (t. p.). Iš kitos tačiau pusės jis pripažįsta, kad, „galvojamai scholastinėmis sąvokomis, mano išsireikšimai apie religiją yra pavojingi, kaip kad dr. Rimšeliui pavojinga“ (Nukelta I 2 psl.)

DVIDEŠIMT PENKTASIS „DRAUGO“ ROMANO KONKURSAS

1. Dienraštis „Draugas“ skelbia dailiosios prozos romano, apysakos dvidešimt penktąjį konkursą. Rankraščius įteikti paskutinė data yra 1975 m. lapkričio 1 d.

2. Geriausiojo kūrinio autoriui skiriama 1.500 dolerių premija. Slemetinio konkurso mecenatas yra žurn. Zigmas Umbranas.

3. Kūrinio sužetą pasirenka patys autoriai. Rankraštis turi būti parašytas mašinėle, nomažesnis kaip 200 romaniolo formato puslapių.

4. Kūrinius siųsti šiuo adresu: Dailiosios prozos konkurso komisijai, Draugas, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

5. Sprendimo bešališkumui laidnoti autoriai turi pasirašyti slapyvardžiu, o atskirame uždarame voke pažymėti savo tikrąją pavardę ir adresą, ten pat įrašant kūrinio antraštę ir pasirinktąjį slapyvardį. Teisėjų komisijai išrinkus premijuotąjį kūrinį, atidaromas tik laimėjusio autoriaus vokas.

6. Tūkstančio penkių šimtų dolerių premija gaves autorius be papildomo honoraro pirmosios laidos teisę perleisti „Draugui“, įskaitant teisę spausdinti dienraštyje ir išleisti atskiru leidiniu arba filit išleisti atskiru leidiniu. Nelaimėję autoriai spausdinimo sąlygas nuspręs abipusiu susitarimu.

BIČIULIUI VAINIKO VIETOJE

(Aukelta iš 1 ps.)

Dievo nevadinti egzistencija (t. p.). Kaip tik dėl šio sąvokų skirtingumo tarp scholastikos ir fenomenologijos Baltinis ir nedrįso skelbti ko nors didesnio iš religijos filosofijos srities, nors man ne sykį ir rašė, esą jo stalinės yra pilnos rankraščių; tik kas duosias jiems bažnytinę aprobatą... Jei Baltiniui būtų dar likę laiko anuos rankraščius apdoroti, jis tikriausiai būtų suvokęs, kad dogma anaipol nėra neklaidingas sakiny, kaip tai šiandien skelbia Tuebingeno teologas Hans Kuengs, bet kad dogma yra įvykio skelbimas, galimas nusaikyti daugybę įvairių sakinių, ir kad todėl vargu ar galima dogmą vadinti „simboliu“, kaip simboliu nevadina jokios kalbos, atpasakojančios įvyki.

d. „Aš tvirtinu, kad vertybių ir būties skyrimas modernioje filosofijoje yra visuotiniai priimtasi“ (t. p.). Tai buvo atliepiami ir mano nurodyma, kad katalikai filosofai šio skyrimo nepripažįsta — pagal dėsni „ens et bonum convertuntur“ būtybė ir gėrybė yra tas pats dalykas. I tai Baltinis atsako: „Tokio skyrimo nepripažįsta tik neoscholastikai, tačiau ne jie vieni yra katalikai filosofai; neoscholastikai čia sudaro tik nereikšmingą išimtį“ (t. p.). Užtat Baltinis ir priešinis M. Heideggerio pažiūrai, esą Dievo laikymas vertybe yra didžiausias jo pažeminimas; tai tiesiog Jo žudymas: Nietzsche „Dievo mirtis“ įvykusi, pasak Heideggerio, kaip tik Dievo paskelbimu „aukščiausiąją vertybę“, kadangi tuo būdu Dievas buvęs palenkta žmogaus kainojimui — kad vertas (vertybė) ir kiek vertas (aukščiausioji). Kun. Baltinis ryžtingai atmeta šį samprotavimą: „Ne Dievo padarymas vertybe, kaip mano Heideggeris, sugriovė Jo sąvoką ir Ji pažeigė, bet žmogaus padarymas būties centru yra Dievo paneigimas ir Jo sąvokos sugriovimas“ (t. p.). Visa tai yra tiesa, ir čia Baltinio įžvalga yra giliprasmiš. Gal tektų tik pridurti, kad vertybių filosofija, kurią Baltinis aištrina grynai ligi pat savo gyvenimo galo, ir buvo ne kas kita, kaip žmogaus — būties centro išraiška; centro, kuriam reikšminga ne tai, kad Dievas yra, bet tai, kad Dievas galioja kaip vertė. Ir šiuo klausimu ruošėms su Baltiniu galvėtis. Ir šiuo klausimu, deja, pristiگو jam laiko. Tačiau dabar jis jau žino, ar Viešpats yra patenkintas, žmogaus laikomas aukščiausiąja vertybe, skiriant Jo vertę nuo Jo būties, būtent: ar Dievas todėl yra, kad vertas būti; ar todėl vertas, kad yra. Mums gi, nežinantiesiems, belieka ir toliau narplioti šį painų klausimą.

e. „Literatūra nėra daiktas, o vertybė — asmens objektyvacija ir kaip tokia gali būti dora ar nedora kaip ir asmuo“ (t. p.). Todėl Baltinis jautėsi turis teisės ir net pareigos vertinti meno, pirmoje eilėje literatūros, kūrinių dorinui mastui. „Gali literatūros kritikai vertinti kūrinius meno atžvilgiu; tai jų reikalas, bet aš pats juos vertinu religiniu ir doriniu atžvilgiu; jei randu netvarkoje, smerkiu, ir tai mano pareiga“ (t. p.). Savo straipsniuose, liečiančiuose literatūrą, Baltinis šio dėsni laikėsi labai nuosekliai: „Kriksčionybės nuvertimo laikau nusikalčiamu; Kriksčionybės neaukosiu, dievaičiui menai“; šiuo atžvilgiu būsiu „privincialistiskas“ ir niekad neprilysiu aukštesiems meno žinovams“ (t. p.). Jis sutinka tyliomis praeiti pro graikų tragedijų fatalizmą ar R. Tagorės panteizmą, nes šie dalykai „nėra mums pavojingi“, todėl „galima dėl jų tylėti“ (t.

Schwaebisch-Gmuend mīskelyje, Vokietijoje, 1948 metais. Iš kairės į dešinę: dr. Antanas Macelina, dr. Jonas Grinius, kun. dr. Andrius Baltinis ir Paulius Jurkus.

p.). Bet jei kūriny paliečia Kriksčionybę, ypač jos dorovę, tai čia tylėti reikštų, Baltinio pažiūrai, jau nusikalsti. Ir jis netylėjo. Savo straipsnyje „Literatūros nusikalstamumas“ Baltinis išvystė šį savo nusistatymą ir pažadino, nors ir nevardiną, A. Jasmanto atliepią „Asketų suklimas arba meno kivirčas su dorovė“, kadaise paskelbią „Literatūros lankuose“ (Nr. 6, 1955 m.).

Visi šie teiginiai yra pateikti minėtame pirmajame laiške (1951), kuriuo kun. Baltinis — visai nejuokiamis — nusmailgė savo mąstymui gaires. Vėliau šliejosi prie jų dar viena kita idėja, sakysime: lietuviškosios pasaulėžiūros mintis, religijos ir kultūros santykiai, Kriksčionybė ir modernus mokslas, tačiau visa tai buvo jau tik daugiau ar mažiau anų pagrindinių teiginių išvystymas bei pritaikymas. Kaip pradžioje buvo, taip ir visą savo gyvenimą Baltinis liko intucijos gnybas, vertybių filosofas, tikrovės kaip prasmens aiškintojas ir meno apsprendėjas dorovės mastu — žodžiu ištikimas Schelerio mokinys, „nors šiojo gyvenime ir įvyko negirdėto masto tragedija“, kaip tai pastebi ir pats Baltinis (I laiškas); tragedija ta prasme, kad Scheleris, dėl savo moterytės nepakęsdamas „būti nuolatos suteptas“ (prisipažinimas savo bičiuliui D. v. Hildebrandui), apvertė aukštyn kojoms visą savo metafiziką, klaidingai tikėdamasis, kad žmogų apvalo ne atgaila, o metafizika... Šią Schelerio klaidą Baltinis gerai suprato, todėl jo metafizikos laikėsi tik ligi jo lūžio. Ir po keliolikos metų Baltinis rašė: „Dievo problema man vis dar rūpi, ir man atrodė, kad religiniame akte Ji galima patirti ir kad tas aktas yra ontologiskas, bet ne psichologiskas ar moralinis. Disertacijoje keltą mintį dabar galėčiau visai iš naujo pagrįsti“ (1969.12.18). Tai pagrindinė Schelerio mintis, kurios galiojimą Baltinis pripažino ne tik savo disertacijoje, bet, kaip regime, ir po 20 įtempto mąstymo metų, ne nenujaušdamas betgi, kad Schelerio teiginys, esą Dievo buvimas atsiskleidžia religiniame akte, yra tiek pat vertas, kiek ir teiginys, kad mylimojo buvimas atsiskleidžia meilės akte... Tačiau kiekvieno mastytojo likimas yra sukietis kokiame nors logiškai ydingame ratile: in circulo vitioso.

3. Antrasis laiškas — paskutinis mano rankose — pateikia Baltinio pastarojo darbo apyskaitą, būtent: monografiją apie vysk. V. Borisevičių. Ji esanti jau baigta; „Aš jau vasario 4 d. (1975) nusiumčiau rankraštį į Romą dr.

A. Liuiamai ir prašiau skubėti išleisti. Reikėjo labai skubėti rašyti monografiją, nes kun. A. Vilkaitis, kuriam ta monografija rašiau ir kuris ją leidžia (vysk. Borisevičius buvo kun. A. Vilkaitio dėdė, Mc.), jau turi 81 metus ir gali nespėti jos sulaukti“ (1975.6.9). Ar šis skubėjimas nebuvo kažkoks vidinis balsas ir pačiam kun. A. Baltiniui? Nes šios monografijos pasirodymo nespėjo sulaukti ne tik jos leidėjas, bet ir jos autorius. „Šit nomen Domini benedictum“, kalbant Senojo Testamento Jobo žodžiais.

Patį monografiją buvo atitrūkusi kun. Baltinį nuo kitų jo pamėgtų klausimų sklaidos taip, kad jo bičiuliai, pirmoje eilėje laikraščių redaktoriai, net pasiūpydavo iš jo: „Sveikindami Kalėdų, pridėjo linkėjimą „nepamiršti rašyti““ (t. p.). Tai Baltinį truputį net sujauzdino: „Kokia daugiašakė tarptautinės bendrovės Rosserys and Mitchell filialė Paryžiuje. Jos plieno ir stiklo rūmai kadaise stovėjo Respublique ir Oberkampf gatvių kampe, netoli miesto rytinių kapinių“. Pasakotojas, Rosserys and Mitchell, kompanijos socialinių reikalų skyriaus vedėjas, chronologine tvarka prisimena keistus įvykius, kurie palaipsniui vienas po kito sukretė bendrovės tarnautojus, paveikė jų sveiką galvą ir tuo būdu nulėmė kolo-salio, didžiausios ir stipriausios pasaulyje bendrovės likimą. Kiekvienas įvykių sąvyje atrodė neturįs didelės reikšmės. Vieną rytą, pakelėtu i darbą, pasakotojas patiria, kad automobilio nelaimė žuvo Rosserys and Mitchell pirkimo ir pardavimo skyriaus direktorius Arangrude. Maždaug tuo pat metu, įskyla bendrovės rūmų pamatu siena, o tarnautojai ant stalų randa nežinia kieno parašytą, paslapčia išdalintą raštą — traktatą. Pavaikare, pašarvotas žuvusiojo direktoriaus kūnas atsiranda didžiojo bendrovės rūmų salėj. Kas sumanė šias keistus šermenis? Kodėl įskilo pamatai? Kas yra traktato autorius? Ko jis siekia? Padėčiai atitaisyti, Rosserys and Mitchell kadrai bei vadovybė ima ieškoti mistifikatoriaus ir patys įsivelia į keistus, absurdiškų veiksmų pynę. Jie tampa marionetėmis, kurias val-

dvasinio paminklo laukiant, belieka mums tik didžia pagarba bei meile nusilenkti prieš naują, tremtyje supiltą kapą, dėkojant kun. Andriui, kad jis neramia savo mintimi paryškino sunkios mūsų būklės klausimus ir praturtino jų sprendimą; jo plunksna nerūdijo, ir jo akademinis titulas nebuvo tik medalis šventiniam švarkui papuošti.

Keletas premijuotų prancūzų romanų

Jis ir toliau žada būti Kasandra

VIKTORIJA SKRUPSKELYTĖ

Šitokia antrašte prancūzų laikraštis *Le Figaro* pasitiko kylančio beletristo Renė-Victor Pilhes antrąjį, pereitų metų pabaigoje premijuotą romaną *L'Imprécateur*. Renė Victor - Pilhes atiteko Prix Femina, viena šešių prestižinių romano premijų, už veikalą, kuris, įdomu, nepasižymi avangardine technika ar kokiu nors ypatingu idėjiniu turiniu. Renė-Victor Pilhes yra puikus pasakotojas, ir tai be abejo patraukė tiek skaitytojų, tiek jūry komisijų dėmesį. Tik prasidėjus premijavimo sezonui, jūry komisijos ėmė rinkti kandidatus, o spauda svarstė vertintųjų nuomones ir spėliojo galimus laimėtojus. Sakoma, kad Renė Victor-Pilhes pateko į kelis sąrašus ir buvo laikomas rimtu kandidatu ir Goncourt, ir Renaudot, ir Medici, ir Femina, ir dar kelių komisijų. Kai kur pralaimėjęs, Pilhes gavo iš eilės ketvirtą, lapkričio mėnesyje skiriamą Femina premiją. Jo veikalas netrukus pateko į populiariųjų 1974-tų metų žiemos sezono romanų skaičių.

L'Imprécateur, ką lietuviškai būtų galima suprasti kaip mistifikatorių intrigantą, yra savotiška detektyvinio romano atmaina, kur centrinis įvykis, nusikalstimas, yra parodomas ir praeities ir ateities perspektyvoje. Pasivadudamas tradicinio pasakojimo ar net kronikos stiliumi, autorius, kuris yra kartu romano pagrindinis veikėjas, skaitytoją nukelia į buvusį laiką. Jis žada papasakoti vieną seną, žmonių ir istorijos pamirštą atsitikimą: „Aš jums papasakosiu istoriją kaip sugriuvio ir išnyko daugiašakės tarptautinės bendrovės Rosserys and Mitchell filialė Paryžiuje. Jos plieno ir stiklo rūmai kadaise stovėjo Respublique ir Oberkampf gatvių kampe, netoli miesto rytinių kapinių“. Pasakotojas, Rosserys and Mitchell, kompanijos socialinių reikalų skyriaus vedėjas, chronologine tvarka prisimena keistus įvykius, kurie palaipsniui vienas po kito sukretė bendrovės tarnautojus, paveikė jų sveiką galvą ir tuo būdu nulėmė kolo-salio, didžiausios ir stipriausios pasaulyje bendrovės likimą. Kiekvienas įvykių sąvyje atrodė neturįs didelės reikšmės. Vieną rytą, pakelėtu i darbą, pasakotojas patiria, kad automobilio nelaimė žuvo Rosserys and Mitchell pirkimo ir pardavimo skyriaus direktorius Arangrude. Maždaug tuo pat metu, įskyla bendrovės rūmų pamatu siena, o tarnautojai ant stalų randa nežinia kieno parašytą, paslapčia išdalintą raštą — traktatą. Pavaikare, pašarvotas žuvusiojo direktoriaus kūnas atsiranda didžiojo bendrovės rūmų salėj. Kas sumanė šias keistus šermenis? Kodėl įskilo pamatai? Kas yra traktato autorius? Ko jis siekia? Padėčiai atitaisyti, Rosserys and Mitchell kadrai bei vadovybė ima ieškoti mistifikatoriaus ir patys įsivelia į keistus, absurdiškų veiksmų pynę. Jie tampa marionetėmis, kurias val-

do paslaptingos, nesuvokiamos ir nenugalimos jėgos. Kyla sąmyšis, pakrinka tarnautojų nervai, įsigali panika, isterika, dar daugiau įskyla bendrovės pastato pamatai ir didžiuliai plieno ir stiklo Rosserys and Mitchell rūmai, tarsi visus užkeritusio pamišimo supurtyti, sugriūva. Šitaip baigėsi didžiųjų bendrovių dominavimo ir žydėjimo metas — mąsto pasakotojas, vienintelis iš tarnautojų išlikęs gyvas. Jis, kaip ir visi kiti Rosserys and Mitchell isterikos pagautas, paskutiniuosius katastrofos paveiktas, pamažu atsisijos ėmė rinkti kandidatus, o spauda svarstė vertintųjų nuomones ir spėliojo galimus laimėtojus. Sakoma, kad Renė Victor-Pilhes pateko į kelis sąrašus ir buvo laikomas rimtu kandidatu ir Goncourt, ir Renaudot, ir Medici, ir Femina, ir dar kelių komisijų. Kai kur pralaimėjęs, Pilhes gavo iš eilės ketvirtą, lapkričio mėnesyje skiriamą Femina premiją. Jo veikalas netrukus pateko į populiariųjų 1974-tų metų žiemos sezono romanų skaičių.

Rene Victor-Pilhes pasakojimo būdas išsiskiria tuo, kad autorius sumaniai sulydo įvairius, paprastai tame pačiame veikalė nepasitaikantčius motyvus. Patvyrės ir išradingas beletristas, Pilhes išryškina veiksminį elementą, lengvai surezga neįprastas situacijas, sugeba nelaukiai pasukti veiksmo kryptį, sukurti tai baugią, tai komiškių scenų, nustebinti nelaukiant užuomazgos išrisimu. Visa tai pakiša mintį, kad Pilhes tenorėta parašyti įdomus nuotykių romanus, veikalas, kuro pirmame plane visada atsistoja tvirtai suresta intriga ir su ja susiję košmaro ar humoro momentai. Tačiau Pilhes taip pat turi stiprią ir originalią vaizduotę, kuri ypač linkus padidinti detales, pertempti situacijas. Tai romanui suteikia fantastiško, nerealaus ar net neracionalaus kolorito net ir ten, kur vaizduojamos situacijos yra pripinamos istorinių įvykių užuominomis. Pavyzdžiui, romanui praturtinti autorius pasivaduoja kai kuriomis 1974 metų aktualijomis. Jis pamini naujai įsigalėjusį Cilėjų režimą, kylančią alyvos kainą, Amerikos intervenciją Vietname ir sugestijonuoja, kad į Rosserys and Mitchell bendrovę yra insi-filtravęs CIA agentas. Visas šias aktualijas aiškiai surišame su dabartimi, tačiau nejučiaime, kad jos romanui suteiktų realistinio atspalvio. Atvirkščiai, i romaną įpintos istorinės užuominos savotiškai sustiprina pasakiškąją, sa-kytume, net mitologinę dimensiją, sutirština nerealiųjį koloritą, pabrėžia vaizduotės žaisimą ir, paradoksiškai, primena, kad *L'Imprécateur* yra ne tik nuotykių romanas, bet ir fantastiška pasaka.

Trečiąjį romano elementą sudarytų subtiliais ir taikliais brūkšniais nutapytas pramonės kadru paveikslas. Keletą metų dirbęs vienoje reklamu kompanijoje, ten ir dabar bedirbas, Pilhes gerai pažįsta biznio pasaulį, ne tik paviršutiniškus šio pasaulio bruožus, bet taip pat jo išvidinę logiką. Rosserys and Mitchell kompanija pripažįsta tik vieną dėsni: augti, plėstis, visą pasaulį pavirsti didžiule, gigantiška bendrove. Matome, kad šitas augimo dėsni yra pritaikomas ne vien ekonominėje srityje, bet visuose žmogaus gyvenimo aspektuose. Pareišimui ir sistemingai Rosserys

and Mitchell bendrovė pasidaro savo tarnautojų gyvenimo centru. Ji juos išurbia i save, visiškai pakeičia jų psichologiją. Savarankiškai galvojančių bei jaučiančių žmonių vietoj atsiranda marionetės, galinčios reaguoti tik darbo valandomis įgytais refleksais. Tai matome bendrovės kadru psichologijoje. Jie i visus misti-

fikatoriaus pokštus žiūri siauru žvilgsniu, per prizmę, kurią yra jų specialybė ar pareigos, eina-mos Rosserys and Mitchell bendrovėje. Todėl jie vienas su kitu nesusikalba, nemoka i situacija pažvelgti blaiviai, ją sveika gal-

(Nukelta i 4 ps.)

Tel. PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurģija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6556
8007 W. 83 Pl., Justice, IL 599-0500
Pirma liginis pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 374-8912

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Ave.
Val.: pirmad., antrad. ir ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. WA 5-2670
Rezid. tel. Walbrook 5-3048

Tel. ofiso RE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val.: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6440 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6373
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2720
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad., ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUČAS
489-4441 — LO 1-4605
Jei neatsiliepia 561-1070
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai: 1002 No. Western Avenue, 5214 No. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLYmpe 2-4359
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išeikyrus trečiadienius.
Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
8925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKU IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. 239-2918

Ofiso HE 4-1818, Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p. Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLĖS IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 778-2889; rez. 418-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 9 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 8 val. v. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. P.Rospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 8 iki 8 v. v. Šeštad. 1-4 val. popiet. ir šitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123, Namų GR 6-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

Ofiso tel. 586-3166; namų 636-4850
DR. PETRAS ŽLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5, šeštad. pagal susitarimą

Perskaite "Draugą", duokite jį kitiems.

Profesorių dr. Joną Puziną sveikinant

BRONIUS KVIKLYS

Jonas Puzinas rugsėjo 18 dieną sulaukė 70 metų amžiaus. Pagal senąjį kalendorių ši sukaktis turėtų būti minima spalio 1 dieną.

Pristatyti J. Puziną mūsų visuomenei labai lengva, bet drauge ir sunku. Lengva todėl, kad visi mūsų tautiečiai, kurie seka lietuvių kultūrinį gyvenimą, jį gerai žino ir pažįsta. Sunku todėl, kad tai labai gili, plati, sąklotas asmenybė. Taigi iš anksto turime prisipažinti, kad savo prišimtos pareigos šiuo rašiniu gerai neatliksime.

Biografinės žinios

Jonas Puzinas rytų aukštaitis. Jis gimė 1905 metais Svorniu viensėdijoje, Deltuvos valsčiuje, Ukmergės apskrityje. Taigi rytų aukštaitis. O apie rytiečius aukštaitčius sakoma, kad tai yra linksmos nuotaikos, socialūs bendravime, visuomeniški ir veiklūs žmonės. Jei taip, tai Jonas Puzinas yra ryškiausias mūsų aukštaitčių pavyzdys.

Baigęs Ukmergės gimnaziją, 1925 m. Jonas Puzinas įstojo studentu universitetan, pasirinkdamas lietuvių kalbos studijas ir dirbdamas Kauno miesto muziejuje. Studijų objektas: lietuvių kalba, literatūra ir pedagogika. Tačiau savo siela jis buvo archeologas — proistorikas. Šios profesijos mokslo žmonių tuometinėje Lietuvoje labai trūko. Taigi, kaip gabus ir sumanus mokslo vyras, 1930 m. Švietimo ministerijos jis buvo pasiūstas kaip stipendininkas i Heidelbergo u-tą Vokietijon, kur studijavo archeologiją, lyginamąjį kalbų mokslą, klasikinę archeologiją. Savo studijas baigė disertacija 1934 m. už darbą „Proistorės tyrinėjimas ir tautinė samonė Lietuvoje“ gaudamas daktaro laipsnį.

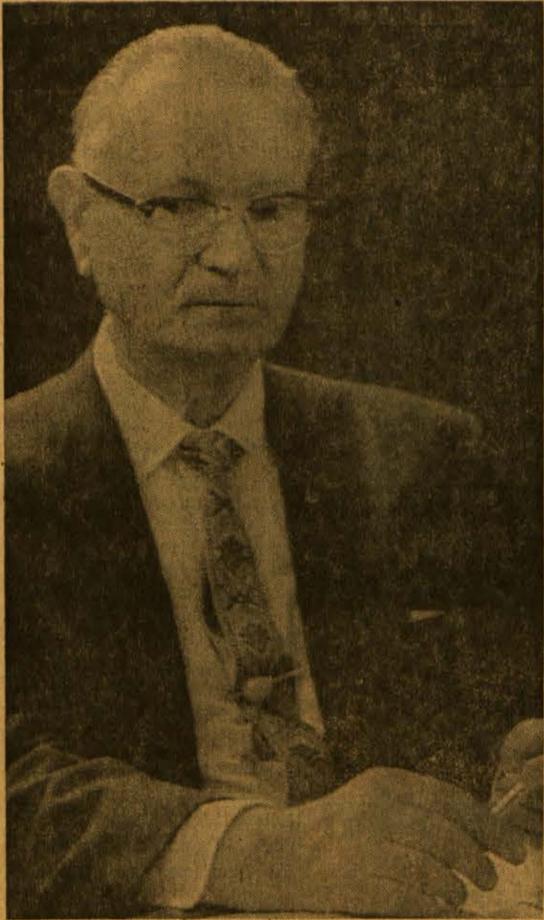
Grįžęs buvo fakulteto išrinktas vyr. asistentu. Parašęs habilitacinį darbą „Naujausių proistorinių tyrinėjimų duomenys“, fakulteto tarybos pakeltas docentu, 1940 m. išrinktas Archeologijos katedros vedėju. 1941 m. pakeltas profesorium, 1941-1944 Hum. m. fak. dekanas. Kurį laiką ėjo u-to rektoriaus pareigas.

Iškilus proistorikas

Kaip minėjome, J. Puzinas yra labai sąklotas asmenybė. Didžiausia jo šaka, gal būt, gyvenimo medžio viršūnė, yra proistorijos sritis. Proistorė (archeologija) yra mokslo sritis, kuri tyrinėja tuos senus laikus, apie kuriuos žmonės nepaliko rašytų žinių. Tai mokslas apie priešistorinius laikus. Prof. Puzino ir jo mokslinių bendraminčių uždavinys išskaityti žmonių gyvenimo būdą ne iš rašytų paminklų, ne iš žmonių pasakojimų patirti, bet išskaityti iš bekalbių įvairių akmenis kirvukų, išbrailių ar lygių puodu bei keramikos šukių, senovės ginklų liekanų, darbo įnagių, žalvarinių ir kitokių papuošalų, senovės pastatų, aprangos dalykų liekanų, apdegusių kaulų, užsikonservavusių grūdų ar maisto liekanų likučių. Šie dalykai dažniausiai randami mūsų piliakalniuose, dirvose, kapinyuose. Visa tai, tinkamai įvertinus, gali teikti įspūdingą mūsų krašto senosios kultūros vaizdą, leidžia nustatyti jo ryšius su kitais kraštais ir iš viso turėti gilesios senovės pajautimą.

Mokslininkas

Mūsų praeities — proistorės tyrinėjimų turėjome ir prieš Puziną. Pirmiausia eilė svetimtaučių, vėliau savi — Basanavičius,

Prof. dr. Jonas Puzinas

Nuotr. V. Mazelio

Daugirdas, Nagevičius, Tarasienka ir eilė kitų. Tačiau beveik visi jie buvo archeologai mėgėjai, stokojo mokslo žinių apie radinių aplinkybes, klasifikaciją, tikslėsiu datų nustatymą, suriškė su savo ir kitų kraštų kultūra.

J. Puzinas vienas iš pirmųjų, jei ne pats pirmasis, — mokslinis lietuvių ir Lietuvos archeologas, proistorikas, sukūręs mokslinę arch. sistemą, kurės ir nustatęs lietuviškus arch. terminus.

Muziejuose pradėjo dirbti 1928 metais, o moksliniuose kasinėjimuose dalyvavo nuo 1932 metų. Nuo 1936 m. kasinėjimams vadovavo kaip proistorės muziejaus vedėjas. J. Puzinas pradėjo sistemą ir platų Lietuvos proistorės tyrinėjimą. Tų kasinėjimų, jo atliktų ar vadovautų, eilė didelė. Štai keletas jų: Iplinties piliakalnis, Eigulių vid. gel. amžiaus stovykla, Sargėnų kapinynas, Graužų žmonių ir arklių kapai, Rimaščių arklių kapinynas, Upytės senkapiai ir eilė kitų.

LST korpi Neo Lithuania visuotiniame narių suvažiavime rugs. 14 d. LT namų salėje, Chicagoje prof. dr. Jonas Puzinas skaito paskaitą apie Vytautą Didįjį ir lenkų bajorų pasipriešinimą jo vahnikavimui karaliumi. Nuotraukoje iš dešinės: prof. Jonas Puzinas, suvažiavimo sekretorė Audronė Gulbinienė, suvažiavimo prezidento vicepirmininkas dr. Antanas Butkus iš Clevelando, suvažiavimo pirmininkas inž. Vaclovas Maželka ir Rimas Gulbinas — suvažiavimo prezidento vicepirmininkas. Nuotr. Vyt. A. Račkiausko

ribose viską labai puikiai atliko.

Prof. daug rašė mūsų proistorės klausimais. Ypač minėtinas jo veikalas „Naujausių priešistorinių tyrinėjimų duomenys“ kuriame apžvelgti Lietuvos dvidešimtmečio darbai. Be šio, jis parašė ir šimtus įvairių kitų studijų.

Istoriniai darbai

Lietuvos istorijos klausimais J. Puzinas pradėjo rašyti, dar bėtarnaudamas Kauno miesto muziejuje 1928-30 metais. Jis 1929 m. buvo komandiruotas į Maskvą Lietuvos archyvų grąžinimo reikalui. Lietuvos pasiuntinybės ir jo rūpesčiu iš Centrinio valstybinio senųjų aktų archyvo Maskvoje gauta 32 tomų senojo Kauno miesto archyvo knygų (nuo 1522 iki 1773 m.), 18 Kauno žemės teismo knygų (1566-1705), Žemaičių (Raseinių) pilies teismo aktų knygos (nuo 1576 m.), iš viso apie 350 tomų, Ukmergės pilies ir žemės teismo aktų knygos ir Upytės pilies bei žemės teismo knygos. Remdamasis archyvine medžiaga, yra paskelbęs daug straipsnių iš Kauno istorijos, o 1930 m. išspausdinta Šiaulių miesto istorija. Nenustojo ligi šiol rašęs įvairiais istorijos ir kultūros istorijos klausimais.

Profesorius

J. Puzinas buvo ne tik mokslininkas, tyrinėtojas, muziejininkas, bet ir proistorės mokytojas, dėstytojas, profesorius. Ir čia jis pasižymėjimo dideliu kruopštumu, sistemingumu, dėstyto aiškumu. Jis mokėjo savo studentus sudominti kalbamu dalyku, patraukti jų dėmesį mokslui, pagaliau, prostore padaryti jų pagrindine mokslo šaka. Puzino mokiniai yra ir dabartiniai žymiausi mūsų archeologai Išeivijoje ir tėvynėje: dr. M. Gimbutienė, R. Jablonskytė — Rimantienė, R. Volkaitė — Kulikauskienė, P. Kulikauskas.

Jei 1944 m. Jonas Puzinas, kaip daugelis kitų mūsų, pasitraukė į Vakarus, tai okup. Lietuvoje likę jo buvę mokiniai paruošė dešimtis ir gal šimtus kitų archeologų, sakykime, J. Puzino mokslo vaikaičių, kurie profesoriaus darbą sėkmingai toliau tęsia. Jo mokslo darbai ir šiandien Lietuvoje žinomi, dažnai cituojami, jo surinkta ir susisteminta medžiaga naudojama.

Tremtyje ir išeivijoje

Labai gaila, kad Jonas Puzinas negalėjo per paskutinius 30 metų dirbti kaip archeologas

Nuotrauka Vytauto Maželio

RUDENIO NUOTAIKOS

KAZYS BRADŪNAS

POPIETE

Nieko veikt neturiu.
Net keista.
Dvidešimt po keturių —
O žemė dar kaista.

Šešėliai veikt neilgėja.
Šilta. Tvanuku.
O kad pūsteltum vėją,
Kitaip apantku

Nuo saulės, nuo tylos,
Nuo laiko nejudėjimo
Ir nuo tavo širdies
Gintarinio spindėjimo.

KAIP ŽOLĖ

Kaip žolė i šaligatvio plyšį
Išbau i buitį varganai.
Kai mane užmindamas sugrįši —
Tu žinai —

Jau nebūsiu vien žolė nuvytus,
Sunaikinta saulės ugnimi,
O pakilusi vėl, rasa apkritus,
Tik palinkus žingsnių kryptimi.

savo tėvynėje. Užtat tremtyje ir vėliau emigracijoje jis išjungė daugelį mūsų mokslo ir visuomeninio gyvenimo sričių. Taigi jis nedingo svetur, nedingo mūsų moksle ir mūsų visuomenėje. Tik tai kai kur pakito jo keliai ir kryptys.

Vak. Vokietijoje jis išjungė i Pabaltijo u-to Pinneberge organizacinį darbą ir mokymą.

Kaip nuosirdus visuomenininkas - bendruomenininkas, jis įsitraukė i politinį ir visuomeninį darbą. Dirbo įvairiose organizacijose, pradedant Vliku, LB Kultūros taryba, baigiant eilinėmis pareigomis Philadelphiajos apylinkėje. Visur jis, kaip labai taktingas, svetimas nuomones gerbiaus vyras, buvo mieliai kviečiamas, renkamas.

Tačiau didžiausią tremties amžiaus dalį jis paskyrė Lietu-

vii Enciklopedijai. Jis suredavė eilę tomų, o visiems kitiems, savo ir kitų redaktorių tomams, pateikė daugybę vertingų straipsnių, ypač iš Lietuvos pasaulinės proistorės ir istorijos mokslo sričių.

Matome ir skaitome jo rašinius ir lietuvių išeivių spaudoje. Taigi nesvetima jam publicistika, biografija, įvairūs aprašai, studijos.

Visuomenininkas

Jonas Puzinas priklausė ir prklauso visai eilei organizacijų. Nuo 1925 m. Korp. Neo-Lithuanian narys, filiteris, Istorijos draugijos narys, Lietuvių mokslo dr-jos Vilniuje valdybos narys, Rytų Lietuvos dr-jos narys (už darbą šioje dr-joje 1942 buvo Gestapo suimtas), Lietuvių Tremtinių dr-jos pirmininkas, Kultūros tarybos pirmininkas

1967-8 m., LB tarybos narys ir daugybė kitų pareigų. Pagaliau Vliko narys ir vicepirmininkas mokslo ir studijų reikalams. Dirbo ir dabar tebedirba daugelyje kitų draugijų, kitoms nuosirdžiai talkininkauja.

Ypačiai i visuomeninį darbą įsitraukė, gyvendamas Amerikoje. Philadelphiajoje, kur jis ligi perėtų metų pabaigos gyveno, buvo labai aktyvus bendruomenininkas, visuomenininkas. Neatsisakydavo įeiti i organizacijų valdybas ypač tada, kai niekas kitas nenorėdavo pareigų prisiimti. Jo ramus ir taikingas būdas padėdavo išspręsti daugelį sunkių problemų ir nuraminti susivaidijusias šalis. J. Puzinas visada įstengdavo surasti visiems priimtina kompromisą.

Šeimoje

Mielas sukaktuvininkas labai daug padarė todėl, kad namie turėjo geras darbo sąlygas. Jo žmona Konstancija (Vabalaitė, kybartišké), profesoriaus gyvenimo bendrakeleivė, padarė viską, kad Puzinai namai būtų mūsų kultūrininkui mieli, kad jis turėtų geras darbo sąlygas.

Puzinai išaugino sūnų Algimantą, dukteris — Aldoną Čepėnieng, Zivilę Tamošiūniene, Zentai — Vytautas Čepėnas (Chicagoje) ir Vidas Tamošiūnas (Rochesteryje, N. Y.). Jausisilaukė aštuonių vaikaitių. Taigi visi vaikai sukūrė gražias lietuviškas šeimas.

Dabartiniai darbai

Jonas Puzinas — tvirtos sveikatos vyras. Ir dabar, 70 metų sulaukęs, jis nesustingus vietoje, kaip nemažas skaičius mūsų kultūrininkų, ir nepadėjo plunksnos, Pensininkas Jonas Puzinas baigia rašyti Lietuvos kultūros istorijos bruožas, knygą apie mūsų iškilų gydytoją ir visuomenininką dr. Petrą Avizonį, Lietuvos medicinos istoriją; atlieka ir kitus darbus. Jo rašiniai — dažnai svečiai mūsų kultūrinėje spaudoje, žurnaluose. Dr. Puzinas yra ir artimas „Draugo“ dienraščio bendradarbis. Sukaktuvininkas taip pat dažnas svečias ir kalbėtojas mūsų minėjimuose, susirinkimuose, paskaitose, parodose, įvairiuose kultūrinuose rengimuose.

Kitos J. Puzino asmenybės šakos

Kaip minėjome, J. Puzinas — sąklotas asmenybė. Tačiau šiame rašinyje visų šakų nenulenkysime, užteks, kad bent paminėsim: jis ir dailininkas, meno kūrinių mylėtojas, rinkėjas, sutelkęs keliasdešimties įvairių dailininkų darbų savo pastogėje. Jis ir aistringas lietuviškų knygų rinkėjas. Jo sutelkta asmeniška biblioteka Lietuvos istorijos ir ypač proistorės temomis yra didžiulė, išsam, tiesiog pavydėtina. J. Puzinas turi dar keletą ir kitų „silpnųjų“. Pirmiausia filatelistas. Retas mūsų pašto ženklų rinkėjas turi tokį gausų Lietuvos pašto ženklų rinkinį, kaip sukaktuvininkas. Pridėkime dar — numizmatikas, daržininkas, sodininkas...

Kartu su sukaktuvininku džiaugdamiesi jo nuveiktais darbais ir pasiektais laimėjimais, mes vis dėlto ir liūdime, kad toks didelis mūsų proistorės darbuotojas, tiesiog talentas negalėjo visą laiką reikštis Lietuvos archeologijos srityje, kasinėdamas mūsų krašto piliakalnius, vadovaudamas archeologinėms ekspedicijoms, rašydamas studijas proistorės temomis.

Nežiūrint ne nuo jo pareinančių aplinkybių, išplėtimo iš gimtojo krašto, Jonas Puzinas padarė be galo daug. Taigi, minėdami garbingą amžiaus sukaktį, mes nedėdame taško ir neguldome sukaktuvininko i archyvą. Esame giliai įsitikinę, kad jis dar ilgus metus gyvens ir dirbs lietuvių tarpe, lietuviško mokslo ir lietuvių visuomenės labui. To iš visos širdies ir linkime.

Mirtis nusineša geriausius

1974 metų rugsėjo 21 d. dieną absurdiška mirtis iš mūsų tarpo išplėse vieną iš talentingiausių Lietuvos menininkų Teodorą Kazimierą VALAITIŲ. Antakalnio Saulės kapinėse, kur dabar po grakščiu ažuoliniu kopytstulpiu išsi jo kūnas, nebuvo pasakyti žodžiai, kurie galėtų išreikšti bent dalį jo netekimo skausmo, kaip nebuvo pasakyta jam gyvam esant, ką mums reikšė jo talentas, asmenybės platumas, dosni širdis, pats jo buvimas mūsų tarpe, — visa, kas dažniausiai erzina tuos, virš kurių skrieja iškilnes individualybės. Ir šiandien dar yra sunku kalbėti apie Teodorą Valaitį, apibrėžti jo talento mįslę. Ir gyvas būdamas, jis netilpo į kasdienybės rėmus, priimtus visuomenės standartus. Kas jis buvo? Skulptorius, sukūręs išstą lietuviško dizaino mokyklą, kurią mėgdžiojo įvairiose mūsų geografinės siaurumos vietose, tapytojas, kurio skambančios paletės spalvas regėjo tik artimieji daraujai, ar poetas, rašęs ant tragiškų savo chimeriško meno eskizų lapų eiles, kupinas mirties naujotuos gaivalo, sarkazmo, meilės? Širdis atsako tikėti, kad dar pernai tuo pat metu, taip pat švietė saulę rūpatenjančiame Vilniuje, jis vaikščiojo senamiesčio gatvėmis energingai, skubiu žingsniu, tarsi lenkiančiu laiką, aštrių žvilgsniu gėrė bėgantį pro šalį gyvenimą. Nesitikti, kad taip pat gali žaliuoti žolė Pavilnio laukose, išminčioti jo juodberio kojoms. Karščių prunkščiantys žirgai, kuriuos jis taip mėgo, buvo it simbolis to gyvenimo kvaitulio, su kuriuo Teodoras mokėjo susilieti visa savo esybę, užpildančia erdvę aplink save. Šio žmogaus įvaizdis nesiderino tik su viena būties dalimi — su klastinga mirtimi. Jis teigė gyvenimą, jo džiaugsmą, grožį, meilę, draugystę, talentą. Visą apimanti aistra buvo jo skiriamasis bruožas. Menas, žmonės, gamta, — visa, kas turi skonį, spalvą, polėkį, siutulį, visa, ką galima apčiuopti, pajusti, kam galima priduoti savitą formą, su kuo galima pilnai sutapti, — visa tai buvo jo valdų ribos, jo laimės, kančios ir pražūties erdvė. Žuvo jis taip, kaip ir gyveno ugnyje, keistom ir nepaaiškinamom aplinkybėm. Tarsi Borutos legendos Girdvainis, kurį pražudė aistra žirgams. Užtroško ugnyje, kurios priežasties niekas jau nesužinos, kaip ir niekas nežinojo, kokia sielos ugnis blaškė šį galingą kūną, nežinantį ramybės. Tik žinia, kad būtų neįtikėtina matyti Teodorą senatviškam ligos patale, nuolankiai laukiantį savo mirties valandais.

Mylėti jis mokėjo, kaip brolis. Ir paliko jis Tėvynei vos kelias mėnesiais anksčiau už mane. Pirmą kartą toks ramus, gulėjo ant lentos savo kambaryje, paskendęs gėlėse po sunkiu kryžiumi, kokį jis nematomi nešė tuos keturiasdešimt metų. Ant židinio stovėjo lietuviškos liaudies skulptūros, kurios jį mokė formos taupumo ir išbaigtumo, — šv. Jurgis, smeigiantis slibina, Pieta, Rūpintojėlis, ant sienų kabėjo sūnaus Kristoforo neįtikėtino grožio piešiniai, tapę paskutiniųjų dienų Teodoro pasididžiavimo objektu. Dar prieš kelis mėnesius šiame daugeliui įsimintiname kambaryje artimiausių draugų tarpe sėdėjo jis kažkoks graudžiai iškilmingas prie savo paskutiniojo gimtadienio stalo, užtiesto šv. raita balta staltiese, degė žvakės ir židinyje jaukiai spragėjo ugnis. Lyg ir juokaudamas jis kalbėjo, kad yra baigtas jo gyvenimo neramumas laikotarpis, kad atėjo brandos metas, reikalaujantis suvesti savo meninės sąžinės sąskaitas. O aktyse matei neįgyven-

JONAS JURASAS

dintų svajonių kartėli, slėgusi šį vieną iš talentingiausių Dailės instituto auklėtinių, kurio jau diplominis darbas buvo laikomas išsūkiu institute viešpatavusiam lėkštam natūralizmui. Anksčiau susiformavo, kaip profesionalus menininkas, kuriam nebuvo paslaptį metalo, gipso, šiuolaikinių medžiagų technologijoj, jo studijos durys iki paskutinės dienos buvo atviros kolegoms, norintiems išgirsti Valaičio nuomonę, visada išsakomą tiesiai ir konstruktyviai. Ir galėjai tik stebėtis, su koku dosnumu jis žarstė idėjas mokantiems jomis pasinaudoti. Už tai jis buvo mylimas vienu ir neapkenčiamas kitu, tu, dėl kieno kaltės Teodoras Kazimieras Valaitis dirbtuvės lentynose liko neįgyvendinti dešimtys, šimtai nuostabiausių eskizų, modelių, išdegtame molyje baltame putoplaste, dešimtyse aplankų suspaustuose piešiniuose, kurie, beje, visi yra verti unikalių studijų, tyrinėjimo. Kiekvienam iš jų, irėtu užtikrinta priešinio meistro ranka, kartu vingiuosė eilėraščių posmai, mintys apie kūrybą, gamtą, žmogų, jo dvylypę prigimtį, autoanalizę, prilygstančią negaltingai išpažinčiai. "Aš tik žaidžiu su formomis, spalvomis, plokštumomis", užkrečiančiai kvatodamas sakydavo Teodoras. O iš jo jo gražių rankų byrėte byrėjo keičiausias vaizduotės šedevriukai: gaivališkos žmonių - žvėrių figūros, abstrakčių formų sudėtingi rezginiai, pilni jėgos, paslapties, jausmo. Negalėjęs jų įgyvendinti savo pamėgta metalu, kurio tvirtumui jis tarsi metė išsūki, Valaitis ieškojo išeities savo talentui prasiveržti kitais pavaldais. Visuomeninių pastatų interjerai, dekoratyvinės skulptūros, emblemos, medaliai, — visa, prie ko prisiliesdavo jo ranka, tapdavo pažymėta nepakartojamo talento žyme. Ir vaizduotės sparnai stūmė pirmyn, galvoje kunkuliavo žūliolis idėjos pastatyti Baltijos smiltynėje didžiulius kietininius modelius, kurie sugrauių despotišką erdvės hegemoniją, sutelktų naujas dimensijas pačiai gamtai. Daugelis tuo metu tepė kilometrines drobes, tvirtindami socializmo pilkybę, o Teo savo dirbtuvės vienvėde maišė spalvas, kurios šauktė, dejavo ir atkakliai negulė ant plokštumos. Nes toje realybėje nebuvo vietos jo deginančioms spalvoms ir kompozicijoms.

Dėsninga, kad tokios vitališkos prigimties žmogui aplamai nebuvo vietos šioj normuotoj gyvenimo tėkmėj, sustingusioj ir išpraustoj į banalybės krantus, troškinančioj visa, kas gyva, nepanašoj į vidutinę, kas gresia, grespa prasiveržti laisvos sielos protruikiu.

Valaitis domėjosi viskuo, kas gyvenimą daro šventišku, pakiliu. Valandomis galėjai su juo kalbėti apie meną, povandėninę žiklę, kuri jį kasmet traukė į šiltus Krymo vandenis, jis galėjo vidurnaktį atitempti tave į arklidę, kur stovėjo arkliai, gromluojantys cukrų iš jo delno. Apie arklius jis pasakodavo, kaip apie žmones, glamonėdavo jų virpančius kaklus. Jis galėjo leisti ir tolimiausių kelionę prie Ledynuoto vandenyno, kad pažūrėtų, kaip gyvena šūkičiai. Ir iš ten jis atsiveždavo pluoštus portretų su mišlingais siauraakiais veidais, bei užburiančių pasakojimų daugeliui metų. Bet labiausiai jį traukė teatras. Gal būt, todėl, kad pati Valaičio prigimtis buvo teatrališka, kupina kontrastų, nežinios, polėkio. Anksčiau jo jaunystėje susižavėjo opera. Kipru Petrausku. Nuolat galėjai matyti Teodorą teatro spektakliuose, ak-

torių draugėje. Paskutinis mūsų pasimatymas ir užsifiksavo atmintyje, kai Valaitis dėstė savo sceninę viziją, kurią jis norėjo įgyvendinti, statant naują lietuvišką veikalą "Ugnies medžioklė". Tai žadėjo tapti nauju scenografijos reikišniu, atskleisti dar vieną šio daugiabriaunio talento ypatybę. Trivialia simbolika gali praskambėti žodžiai, kad Teodoras "ugnies medžioklė" baigėsi tragiškai — jį patį paglemžė ugnis gyvenime. Jis nepaisė ugnies, jei pavojuje buvo jo draugas, arba net tolimas nelaimės užkluptasis. Valaitis ryžtingai ištiesė pagalbos ranką ir man, patekusiui į valdžios nemalonę, kai išsigančė nusisuko net tie, kurie buvo laikomi draugais. Tik Teodoras, rizikuodamas prarasti visus užsakymus, prigludė mane, ir rapsuotąjį, savo dirbtuvėje, išmokė kalti, piaustyti, šliuoti. Tuo metu tai buvo tolygu didvyriškumui, broliškam pasiaukojimui, prieš kurį prievarta yra bejėgė. Prievarta ir baimė, ant kurių laikosi vergijos chimeros, taip išraiškinaigai nupieštos jo paveikluose. Tos šlykščios chimeros persekiojo Valaitį visą gyvenimą, jos ir neleidė pilnai išskleisti sparnų.

Teodoras — Kazimieras Valaitis pats savaime buvo tokia ryški ir stipri asmenybė, kad pro šviežių prisiminimų širdgėlą nejuociam ir pirmą vietą išplaukia jo vitališki, kontrastingi bruožai, lyg laikinai užgoždami jo kūrybos svorį, lyg palikdami šešėlyje gausybę jo sukurtų darbų, kurie natūraliai tapo neatskiriama Vilniaus interjerų dalimi, atšiaurių vėjų kryptį rodančios galings metalinės vėtrungės formomis Lazdynų aikštėje, masyviais akmenis paminklais, Zodiako ženkais ant sienų.

Jo darbai visada turėjo tą pačią gyvybingumą paslaptį, kaip ir jis pats — jaugti ir užkariauti jiems duotą architektūrinę erdvę taip stipriai, kad nebeįgalėtų išvaizduoti be jų nei sienos, nei aikštės, kaip Vilniaus meninės aplinkos be Teodoro.

Šiandien Teodoro — Kazimiero Valaičio mirties dieną aš norėčiau padėti gėlių ant Jo kapo. Bet mes jau abu esame iškeičiavę skirtingoms kryptims, į kitus pasaulius, toli nuo savo gimtųjų namų, į kuriuos mums nelemta grįžti.

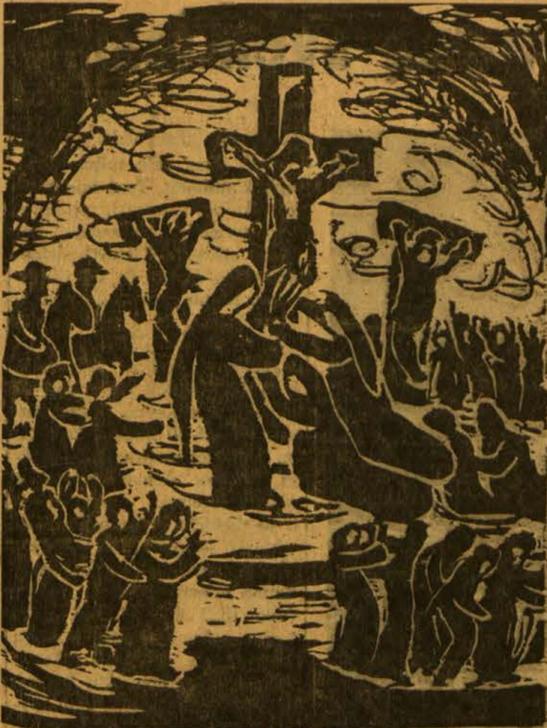
1975 metų rugsėjis

PREMIJUOTAS PRANCŪZŲ ROMANAS

(Atkelta iš 2 psl.)

vosena apmąstyti. Kartais atrodo, kad Pilhes žmonės išvis nesugeba suvokti realybės: visa tai, ką jie mato ir girdi, tuoj pat įgauna vienos kurios, smegenyse įstvirtinusios minties spalvą. Tai ne žmonės, bet komiškos figūros, autorius aprašytos vaizdžiai, įdomiai, įtikinančiai. Romaną perskaite, visiškai kitaip matome čia žinijų bendrovę pasauli. Randame, kad autorius mums parodė tikrą ir gėdijantį biznio pasaulio veidą ir todėl jam pripažįstame stebėtojo moralisto gyslele.

Tačiau argi iš tikrųjų L'Imprecateur autorius norėta sukurti neigiamas biznio pasaulio pavaiškias? Ar būtų tikslu Pilhes laikyti kritiku moralistui? Šios abejonės kyla todėl, kad autorius stilis toli gražu nėra tik realistinis ar satyrinis. L'Imprecateur romane lygia greta eina trys siūlai: satyros, fantazijos ir nuotykių. Neįmanoma sustoti ties vienu kuriuo aspektu ir sakyti, kad veikalas yra visų pirma satyrinis, fantazijos ar nuotykių romanas.

Viktoras Petravičius Golgota (medžio raižinys)

Kad rankų ir širdžių grandinė pasidarytų stipri

Pokalbis su Dariūm Lapinsku jo naujų kūrinių premjeros proga

— Žvelgdami į D. Kučėnienės koncerto-reitalio programą, kuri bus atlikta spalio 5 d. (sekmd.) 3 val. popiet Javunimo centre, Chicagoje, koncertų rengiantis korp! Giedrai, maloniai stabtelėjame prie paskutinio koncerto numerio — naujo Lapinsko kūrinio "Vargdienių mišios" — Kyrie ir Gloria. Tai naujieta Jūsų paties kūryboje ir šios rūšies mūsų repertuare aplamai. Idomu būtų išgirsti šiuos mišius kūrybos gesez ir veikalą pobūdį tradicine ar netradicine prasme.

— Šaltas žiemos rytas Lietuvoje. Pasislėpęs kailiniukuose, su mamos šimta kartų apie kaklą apsuktą šaliku, brendu per girgždantį sniegą. Mėnulis spigina į mano kakta ir nei galvoja užleisti vietos rytmečio saulei. Kad nors koks debeselis pritemdytų jį bent vienai akimirkai, gal būtų kiek šilčiau, — galvoju. Kažkur toli ir taip arti sprogdta ledas. Gama skelbia Kūrėjo didybę. Aš irgi skubiu į raras tarnauti mišioms. Čia mano "Mišijų" pradžia. Taigi nors ir paskutinis mano kūrinys, bet iš tikro pirmutinis.

"Vargdienių mišiose" lygia-grečiai naudojamas lotyniškas mišius tekstas ir būtini vargdienių liaudies dainų tekstas. Pirmoje mišijų dalyje vaikštinėja tėvulis po laukus, prasinėja saulelės, kad greičiau nusileistų, kad galėtų jis ir dukrelė grįžti namo pailsėti po sunkių dienų darbų. Gi retkarčiais, kol dar saulelė nenusileido, kol darbas nesibaigė, perbėga jis mintimis

Atrodytų, kad tikrasis L'Imprecateur mistifikatorius yra pats René-Victor Pilhes. Jis supina įvairius pasakojimo siūlus, užmasluoja tikrąjį pasakojimo kryptį, skaitytoja sumaišo ir verčia klausyti kritiku moralistui? Šios abejonės kyla todėl, kad autorius stilis toli gražu nėra tik realistinis ar satyrinis. L'Imprecateur romane lygia greta eina trys siūlai: satyros, fantazijos ir nuotykių. Neįmanoma sustoti ties vienu kuriuo aspektu ir sakyti, kad veikalas yra visų pirma satyrinis, fantazijos ar nuotykių romanas.

per savo mažai nuotykingą gyvenimą, krūpteli nuo veidu perbėgusio šypsio šėšelio, nusima kepurę ir, pažvelgęs tolyn už saulės, prabyla: "Kyrie eleison" ("Viešpatie, pasigallėk"). Tuo tarpu tjo dukrelė, paskendus darbe ir savo sąjonėse, niūniuoja: "Laidu lydu ai tų ydu po lietaus pridyo — Kyrie, Kyrie, Kyrie eleison." Antroje mišijų dalyje gano anksiti rytą piemenukai avelės ir paugro saulelės, kad patektų, nes jie "maži piemenukai, jų trumpi kailiniukai, jiems labai šalta". Staiga jie išgirsta: "Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis" ("Garbė Dievui aukštybėse ir žemėje ramybė geros valios žmonėms). Labai gerai — ir Dievui garbė ir žemėje ramybė, tačiau "mumi labai šalta" — skundžias piemenukai. Neatrukia ju dėmesio nei didingasis "Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, glorificamus te" nei dramatiškasis "Domine Fili unigenite Jesu Christe" — jėms vis šalta ir šalta. Tik kai besikartojančių "Amen" procesija yra nutraukiama patekančios saulės, jie, puolę ant kelių, dėkoja Dievui: "Saulelė teka teka, — motulė šneka".

— Kaip aplamai vertinate šiuo dienu religinių temų muzikinę kūrybą? Kuriais savo bruožais ji išskirtina? Ir kas naujo čia lietuviuose?

— Daug triukšmo, mažai širdies. Daug pašaipos, mažai išminties. Jeigu nesustosim per daug prie sachariniui blizgučių gromuluojančios komercinės pusės, kur žydelis rašo "Mišias" pagerbti nužudytam katalikų prezidentui mažiausiai dėl to, kad pagerbtų pastarojo įsitikinimus, bet kad pasišalpydamas prisipildytų savo kišenius, tai, beieškodami ko nors rimtesnio, nuosirdesnio šioje srityje, pasijusime kaip "Mažasis princas", beieškąs draugų. Šiandien bet kokio rimtesnio kompozitoriaus bandymas kurti religinės temomis, jei tai nėra skirtas komerciniam išpardavimui, yra bandymas išieškoti, atskleisti šio savito žanro ypatybes. Galite įsivaizduoti rojas

žiovlų? Vaikšto ten Mozartas, Bachas, Palestrina, Machaut — renka sau obuolius (gi dabar obuolių rinkimo sezonas) ir vieningai muzika, kurią jie išgirsta, yra šių laikų — imprimatur — religinė muzika. Gi lietuviškame kampelyje ten dar baises: sėdi Sasnauskas, išikišęs po obuolį į ausį, kad nereikytų jam klausytis tos mylimiausios iš visų lietuviškų religinių giesmių. Gi kai širdį jam skausmas suspaudžia, tad išsiima obuolį iš savo ausies, ir netrukus, vėl išidėjęs atgal, atsidūsta: "Nejaugi neatsiras nė vieno, kuris išgelbės mane iš šios kančios. Aš galvoju, jog esu rojuje".

— Pirmoje koncerto pusėje yra dar ir kitas Jūsų kūrinys: "Balyvera ir devyni raiteliai". Tik vardas čia nieko neatidengia. O esame smalsūs ir norime daugiau ką sužinoti.

— "Balyvera" tai žvilgsnis žmonių į Anapus. Žmonių, esančių dar šiaups. Tai bandymas nukelti ten, esant čia. Tai nuosirdus kreipimasis į mano tėvus (ne koks svetimal skambantis pavadinimas), ištiesiant ranką jiems ir tiems, kurie mus seka ir seks, kad rankų ir širdžių grandinė pasidarytų tokia stipri, kurios devyni raiteliai nepajęgtų nutraukti, kad ta grandinė pasidarytų tokia ilga, įgalinanti mus ar mūsų vaikus žvilgterti TEN bent vienai akimirkai ir papasakoti visa tai dar čia likusiems, prieš iškeliaujant TEN..

PSICHIATRĖ APIE GYVENIMĄ PO MIRTIES

Plačiai žinoma psichiatrė dr. Elizabeth K. Ross, kuri ypač studijuoja mirimą, pareiškė, kad jos tyrimai ją įtikino, jog yra gyvenimas anapus karsto. Pirmą ji maniusi, kad mirtis yra natūrali individo egzistencijos užbaiga. Dabar ji tikra, kad taip nėra: miršta tik fizinis kūnas, o psichės gyvenimas tęsiasi toliau. Prie to tikrumo ją atvedė psikalbėjimai su žmonėmis, kurie klinikose jau buvo nustatę mirę, bet kuriuos pavyko atgaivinti. Dr. Ross kilimu yra šveicarė, dirbuojasi Flossmoor, Ill. Ji yra parašiusi knygą: "On Death and Dying", kuri yra tapusi psichiatru vadovėliu. Antra knyga ji išleido 1974 m.: "Questions and Answers on Death and Dying". Čia ji sako: "Ilgametis darbas su mirstančiais pacientais padarė mane daug labiau religinga negu kada nors aš esu buvusi... Apie gyvenimą po mirties aš ne tai kad tikiu, aš žinau, kad jis yra... Tik religingi žmonės, turį gily ryšį su Dievybe, daug lengviau įstengia ramiai sutikti mirtį".

REKORDINIS MEDICINOS STUDENTŲ SKAIČIUS

Į JAV-se veikiančias 114 medicinos mokyklų šį rudenį į pirmą kursą naujai įstojo 14,874 studentai. Tai rekordinis naujai stojančių skaičius. Ateinantį pavasarį išleis pirmas medicinų laidas keturios naujos medicinos mokyklos. Medicinos mokslo laipsnius pavasari, numatoma, gaus 13,595 baigiantieji.

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Perdavimas ir tašymas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

Cosmos Parcels Express Corp.
Licensed by VNESHPOSYLTORG
Gera pažįstama firma, kuri, per daugelį metų skubiai ir tiksliai patarnauja savo skaitlingą klientūrą, siunčiant **DOVANAS-SIUNTINIUS Į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTONIJĄ, UKRAINIJĄ ir t. t.**

GAVEJAS NIEKO NEMOKA.
TOKSTANČIAI KLIENTŲ PATENKINTI.
VISI SIUNTINIAI APDRAUSTI.
GARANTUOTAS SKUBUS IR TIKSLUS PRISTATYMAS.

Visuose mūsų skyriuose rasite didelį kiekį įvairių aukštųjų kokybės prekių priesnamomis kainomis.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
affiliated with PODAROGIFTS, INC.

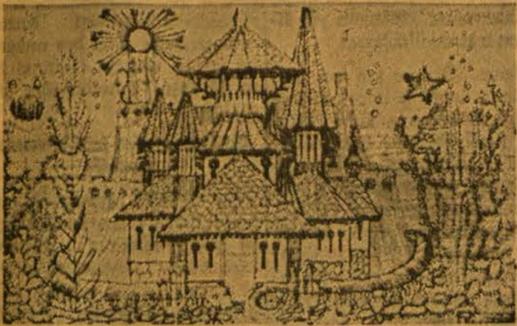
prima užsakymus dovanų pažymėjimams, automobiliams, baldytuvams, televizijų aparatams, radijo transistoriams, magnetofonams (tape recorders) ir daug kitoms dalykams, taip pat BUTAMS savo giminiams ir draugams gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje.

Informaciją ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausiojo įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
488 MADISON AVENUE
(tarp 51 ir 52 g-vės)
Floor 21st
NEW YORK, N. Y. 10022
Tel.: (212) 758-1150/1

SKYRIAI:

PHILADELPHIA, Pa. 19122, 1214 N. 5th St.	Tel. PO 3-4818
PHILADELPHIA, Pa. 19141 — 4225 Old York Rd.	Tel. GL 5-9586
NEW YORK, N. Y. 10003, 45 Second Avenue	Tel. AL 4-5456
NEW YORK, N. Y. 10011, 135 W. 14th Street	CH 3-2583
S.O. BOSTON, Mass. 02127, 389 West Broadway	268-0068
SUFFALO, N. Y. 14206, 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
CHICAGO, Ill. 60622, 2222 West Chicago Avenue	BR 8-6966
CHICAGO, Ill. 60629, 2501 West 69 St.	WA 5-2737
CLEVELAND, Ohio 44134, 5879 State Road	884-1738
FORT WAYNE, Ind. 46808, 1807 Belmont Rd.	Tel. 432-5402
IRVINGTON, N. J. 07111, 762 Springfield Avenue	ES 2-4685
GRAND RAPIDS, Mich. 49504, 636-38 Bridge St. N. W.	GL 8-2256
HARTFORD, Conn. 06106, 518 Park St.	246-9473
LAKEWOOD, N. J. 08701, 241 Fourth St.	FO 3-8569
LOS ANGELES, Calif. 90022, 960 S. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
NEW HAVEN, Conn. 06511, 1329 Boulevard	LO 2-1446
NEWARK, N. J. 07106, 698 Sanford Avenue	373-8783
PASSAIC, N. J. 176 Market Street	GR 2-6387
PATERSON, N. J. 07650 — 60 Broadway	Tel. 345-2028
PITTSBURGH, Pa. 15203, 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
SAN FRANCISCO, Calif. 94115, 1826 Divisadero St.	FI 6-1571
WATERBURY, Conn. 905 Bank Street	PL 6-8766
WOODHAVEN, N. Y. 11421, 94-08 Jamaica Ave.	Tel. 441-4712
WORCESTER, Mass. 01610, 144 Millbury Street	SW 8-2968
IRVINGTON, N. J. 07111, 1082 Springfield Avenue	374-6446
YOUNGSTOWN, Ohio 44503, 308 W. Federal Street	RI 3-0440

M. K. Ciurlionis (1875-1911) Eskizas "Jūratės operai — Gintaro rūmai"

Kultūrinė kronika

M.K. Čiurlionio 100 metų gimimo sukakties minėjimai Chicagoje

Si praėjusi savaitė buvo sukaktinė — pirmadienį (rugsėjo) 22 d. suėjo 100 metų nuo Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo. Ta proga vakar (penktadienį) Chicago Moderniosios dailės muziejus gražiose rūmuose (237 East Ontario St.) įvyko įspūdinga akademija — koncertas. Ši Čiurlioniui skirtą vakarą rengė pats muziejus, talkinamas dailininko Kazio Varnelio. Minėjime paskaitą apie Čiurlionį skaitė, ją iliustruodamas skaidrėmis, muziejaus kuratorius Ira Licht. Čiurlionio muzikos kūrinius atliko pianistas Andrius Kuprevičius. Buvo tikrai iškilminga šventė. Minėjimas amerikiečių ir lietuvių publika atsilankė labai gausiai. Plačiau kita šėštadienį.

Lietuvių Jaunimo centro didžiojoje salėje Čiurlionio minėjimas, rengiamas Margučio, Chicagoje įvyks spalio 12 d. (sekmadienį) 3 val. popiet. Paskaitą tema "Čiurlionio originalumo versmų beiškank" skaitys kun. Stysys Yla. Čiurlionio harmonizuotas lietuvių liaudies dainas išvys pirmą kartą solo atlikęs Elena Blandytė. Aktoriai Laima Rastenytė — Lapinskienė ir Jonas Kelečius dalyvaus Dariaus Lapinsko parengtame muzikiniame ir žodiniame montaže M.K. Čiurlionio tema. Išraiškos šokio forma Violeta Karosaitė atliks Čiurlionio simfoninės poemos "Jūra" epizodus.

Spalio 25 d. (šeštadienį) Jaunimo centro kavinėje įvyks Čiurlioniui skirtas multi media vakaras tema: "Čiurlionis dangišku sferu harmonijoje". Tai kūrybinga muzikos ir skaidrių pynė, parengta Teresės ir Jono Bogutų. Visa tai pirmą kartą buvo parodyta Ateitininkijos jubiliejinėje stovykloje, Dainavoje. Mačiusiems užmanymas paliko didelį įspūdį. Dabar bus jo premjera Chicagoje.

Čiurlionio gimimo šimto metų sukaktis šią savaitę buvo keliais atvejais paminėta ir didžiosios Chicago klasikinės muzikos radijo stoties WFMT. Apie Čiurlionį, muziką ir tapytoją, čia kalbėjo žinomas Chicago kultūrinis įvykių komentatorius Norm Pellegrini.

PRIE PACIFIKO PRADEDAMA PROGRAMA BALŲ KULTŪRAI PUOSELEI

Spalio mėn. 1 d. 8 val. vakare Los Angeles pradedama radijo programa (Baltic Heritage Program) baltų kultūrai puoseleli per KCRW 89.9 FM radijo stotį Santa Monicaje.

Programa bus transliuojama kiekvieną trečiadienį nuo 8 val. iki 8 val. 30 min. vakare.

Visos trys tautos — latviai, estai ir lietuviai — turės pačiu liui savo programą kas trečią savaitę.

Ypatingas dėmesys bus skiriamas baltų kompozitorių kūriniams, literatūrai, dramai, tautosakai, mitologijai, istorijai bei

informacijai apie visų trijų tautų kultūrinis laimėjimus Amerikoje.

Lietuvių sekcijos programa spalio — gruodžio mėn. bus tokia:

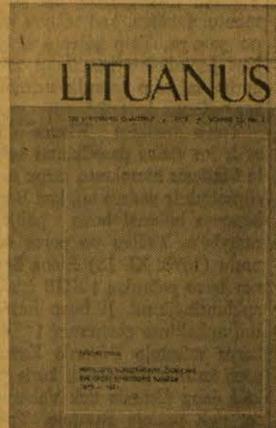
Spalio 1 d. — M. K. Čiurlionis. Ruošia Bruno Markaitis, SJ.

Spalio 22 d. — Lietuva ir jos žmonės. Ruošia Paulius Jasiuikonis.

Lapkričio 12 d. — Lietuvių esu aš gimęs. Ruošia Stasė Pautienienė.

Gruodžio 3 d. — Kompozitorius Bruno Markaitis. Kūryba

Nauji leidiniai

M. K. Ciurlioniui skirtas Litanus numerio viršelis

—LITUANUS, Volume 21 Number 2, Summer 1975. Lithuanian Quarterly. Šį anglų kalba žurnalą leidžia Litanus Foundation, Inc. Redaguoja atskirus numerius šie redaktoriai: J.A. Račkauskas, Antanas Klimas, Tomas Remeikis ir Bronius Vaškėlis. Čia minimas naujasis numeris yra redaguotas Broniaus Vaškėlio. Redakcinei kolegijai dar priklauso: Geniūtis Procuta, Vanda Balukienė, Aldona Zailskaitė ir Klemensas Dėdelė. Administruoja Jonas Kučėnas. Litanus metinė prenumerata 8.00 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Litanus, 6621 So. Troy St., Chicago, Ill. 60629. Žurnalą spausdina M. Morkūno spaustuve Chicagoje.

Didžiąja savo medžiagos dalimi šis Litanus numeris yra skirtas M.K. Čiurlionio gimimo 100 metų sukakties paminėjimui. Štai tie čiurlioniškieji straipsniai: Alkasis Rannit "In Search of A. Philosophical Background of M. K. Ciurlionis"; Joan M. Vaštoka "M.K. Ciurlionis: Abstraction and the Visionary Experience"; Romas Viešulas "Why The World Does Not Know Ciurlionis. Joan M. Vaštoka "M.K. Ciurlionis: A Preliminary Bibliography".

Apžvalginėje žurnalo dalyje šie įvykiai ir temos: A. Converse With Mykolas Biržiška

ir pasikalbėjimas su kompozitorium.

Gruodžio 24 d. — Saulės sugrįžimo belaukiant. Ruošia dr. Marija Gimbutienė.

Svarbesnės programos bus transliuojamos per visą Ameriką.

DARBAS "AIDU" ŽURNALO REDAKCIJOJE

Kun. Leonardas Andriekus, OFM, nuo šių metų lapkričio mėn. bus lietuvių pranciškonų leidžiamo kultūros mėnesinio žurnalo "Aidu" literatūros ir apžvalgų dalies redaktorius. Vyriausiu žurnalo redaktorium ir toliau lieka dr. Juozas Girnius.

SOLISTĖS DALIOS KUČENIENĖS KONCERTAS

Korp! Giedros rengiamas Dailios Kučėnienės koncertas Jaunimo centro didžiojoje salėje įvyks kitą sekmadienį (spalio 5 d.) 3 val. popiet. Solistė atliks šių kompozitorių kūrinius: Villa Lobos, Paisiello, Verdi, Petrausko, Granados ir Lapinsko. Tikra naujiena bus Dariaus Lapinsko nauji dalykai: "Vargdienių mišios" — Kyrie ir Gloria ir "Balivera". Apie juos plačiau šios dienos mūsų puslapyje — pasikalbėjime su Dariumi Lapinsku. Visam koncertui akompanuos D. Lapinskas. Kai kur bus reikalinga gitara ir būdelė. Jomis gros Wayne Magnus ir David Fitzgerald.

(Alfred Erich Senn); Two Memoranda to The United Nations from Soviet Occupied Estonia; Alfonsas Gučas "Psichologijos raida Lietuvoje: XIX a. pabaiga—XX a. pradžia" (Vyenas B. Damašis); Joanne S. Gowa "U.S. Obligations Under International Law Governing the Status of Refugees and the Granting of Asylum: The Case of Simas Kudirka" (J.A. Račkauskas).

Numeris iliustruotas M.K. Čiurlionio portretu ir gausiomis jo tapybų nuotraukomis.

— ATEITIS, 1975 m. rugsėjo mėn. Nr. 7. Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos — lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas. Vyr. Redaktorius: kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 DesPlaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Ill. 60130. Redaktore: Aldona Zailskaitė, 1836 49th Ct., Cicero, Ill. 60650. Jiems talkina gausi redakcinė kolegija. Administruoja Juozas Polikaitis, 7285 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams JA V ir Kandoje 7.00 dol., garbės prenumerata \$15.00 susipažinimui 5.00 dol., kitur laisvajame pasauly 5.00 dol.

Naujo "Ateities" numerio viršelis su M. K. Ciurlionio paveikslu

Redaktoriaus vedamuosiuos šios temos: Atsisaukimas, Lietuvių Bendruomenė, Stadijos, Parapija, Ateitis ir moksleiviai. Sukaktivių puslapyje minima: Saulės kautynės, Vytautas Didysis, Juozas Tumas — Vaižganas,

ir M.K. Čiurlionis. Atsiveiklinama su mirusiu V. Kupriu.

Čiurlionio šimto metų gimimo sukakties dar yra skiriamas visas Romos Olšauskaitės straipsnis "Saulės varpas ir miegantys karaliai". Atskirais straipsniais svarstomi parapijų klausimai, kalbamasi su trečios kartos amerikiečių lietuviu, teikiama siūlymai studentų ateitininkų veiklai pagyvinti, recenzuojamos naujos knygos ir duodama plati iliustruota ateitininkiškos veiklos kronika. Poezijos puslapyje spausdinamas naujas Kazio Bradūno eilėraščių pluoštas "Mylimos ir žudomos raidės". Numeris puošiasi M.K. Čiurlionio darbų nuotraukomis.

—Chicago lietuvių futbolo klubas LITUANICA. Dvidešimt penkerių metų veiklos apžvalga 1951—1976. Išleido LFK Lituania. Redagavo Jonas Juška. Nuotraukos Romo Burneiko, Edvardo Šulaičio, Zigmo Degučio, Vaclovo Noreikos, Petro Ma-

lėtos, Sauliaus Plenio ir kitų. Spausdino Draugo spaustuve. Viršelis ir titulinis puslapis dail. Algio Trinkūno. Leidinys 72 psl.

— VYTIS, 1975 m. rugpjūčio — rugsėjo mėn. Nr. 7. Lietuvos Vychų žurnalas, puslapiuos vartojant lietuvių ir anglų kalbas. Redaguoja Loretta I. Stukas, 14-67 Force Drive, Mountside, N.J. 07092. Metinė žurnalo prenumerata 5.00 dol. Administracijos adresas: Vytis, 2524 W. 45th St., Chicago, Ill. 60632.

Išskirtinai gera šio "Vyties" numerio medžiaga yra anglų kalba parašytas P. A. Skabelkos straipsnis "A Look at M.K. Ciurlionis on the Occasion of his 100th Birthday". Straipsnis papuoštas geromis ir ryškiai atspausdintomis Čiurlionio darbų nuotraukomis.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
 REIKMENYS FOTOGRAFAMS
 IR MEGEJAMS
 Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai pigiai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmadienį ir ketvirtadienį vakarais iki 9 val.
 3314 West 63rd Street
 Tel. PROspect 6-8998
 Chicago, Illinois, 60629

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
 B. R. PIETKIEWICZ, Pres.
 2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
 PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS	SEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta	ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak.	PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.
7 3/4%	6 1/2%	5 1/4%	
Mokamas už 6 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už investavimo sąskaitas	
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.			

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

- MŪSŲ BENDROVE veikia nuo 1947 metų. Kiekvienais metais mes persiunčiame į Lietuvą greit ir saugiai tūkstančius siuntinių.
- MŪSŲ BENDROVEJE ir jos skyriuje Jūs visuomet rasite didelį pasirinkimą prekių, kurios labai vertinamos Lietuvoje.
- TAIP PAT PRIIMAME užsakymus AUTOMOBILIAMS (Ziguli, Moskvė, Zaporozec), motociklams, šaldytuvams ir kit. oficialiomis kainomis.
- JEIGU JOS NORITE PAKVIESTI iš Lietuvos gimines, mes parūpiname reikalingus dokumentus.

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.
 220 SOUTH STATE ST., CHICAGO, ILL. 60604
 TEL. WA 2-9354
 ir mūsų skyrius:
 2618 WEST 63rd ST., CHICAGO, ILL. 60629
 TEL. WA 5-2466
 DVIEJOSE PATOGIOSE VIETOSE

Sios plokštelės daugeliui žmonių dar nežinomos, tai būtent: **Įdainavo A. Dvarionas. Šokių muzikos rinkinys XXV**

1. Ispanų valsas	7. Buckis — valsas
2. Sapnas — tango	8. Sirdie — tango
3. Gyvenimas — fokstrotas	9. Skrenda garsai — fokstrotas
4. Tik tu man priklausai — fokstrotas	10. Skrenda naktys — fokstrotas
5. Liūdna man be tavęs — tango	11. Paskutinis sekmad. — tango
6. Daina padės gyventi — fokstrotas	12. Turiu dvi merginas — fokstr.

Įdainavo Birutė Tamošiūnienė. Šokių rinkinys "Svajonių sukūrymas"

1. Kur lankos žaliuoja — tango	7. Zibuoklės — valsas
2. Amour-Beguine	8. Balti žiedai — manbo
3. Laukiu, sugrįžk — valsas	9. Svajonė — tango
4. Nuostabus berniukas — Cho Cho	10. Kengūrų samba — samba
5. Klajojančios rožės — lėtas fokstrotas	11. Sudie — anglų valsas
6. Ugesys — tango	12. Gal būt, gal būt — bolero

Įdainavo A. Sabaniauskas. Šokių muzikos rinkinys XXVI

1. Septintame rojuje — anglų valsas	7. Jaunystės meilė — tango
2. Mūsų susitikimas — tango	8. Ta naktis — anglų valsas
3. Sutemų daina — tango	9. Nakties serenada — tango
4. Liūdna — tango	10. Aldona — tango
5. Marytė mėlynakė — fokstrotas	11. Kodėl neatėjai — fokstrotas
6. Tik tau, Rio Rita — fokstrotas	12. Ei tu, mergyte — fokstrotas

Įdainavo Birutė Tamošiūnienė. "O Ramunėle, pasakyk", šokių muzika

1. Granada — Isp. fantazija	7. Senam sode — tango
2. Pavasaris už lango — tango	8. Niekad sekmadienį — cha cha
3. Su tavim kartu — cha cha	9. Jauna kai buvau — beguine
4. O Ramunėle, pasakyk — valsas	10. Šią nakt — cha cha
5. Tavo akys — rumba	11. Pavydas — tango
6. Zavingos naktys — fokstrotas	12. Kaip ir aš — rock

Rinkinys XXVIII įvairių dainų su muzika ir kiti kūrniai

- Karo muziejaus vėlavos nuleidimas I dalis Kaune
- Karo muziejaus vėlavos nuleidimas II dalis Kaune
- Ko vėlavų pučia — įdainavo Stepas Grauzinis
- Kur lygūs laukai — įdainavo Karo mokyklos kariūnų choras
- Marš, marš, kareivėliai — įdainavo Karo mokyklos kariūnų choras
- Senas kanklininkas — įdainavo J. Petrauskas ir V. Dinelka
- Saulėta diena — įdainavo A. Sabaniauskas
- Išgėriau septynias. Šią naktelę per naktelę miego nemiegojau — įdainavo Stepas Grauzinis
- Sutems tamsi naktuzėlis — įdainavo Karo mokyklos kariūnų choras
- Geležinio vilko maršas — įdainavo Karo mokyklos kariūnų choras
- Vaidylos maldą — įgiedojo J. Petrauskas ir V. Dinelka
- Mano svajonė — įdainavo A. Sabaniauskas

Visos šios plokštelės kainuoja tik po \$6.00. Gaunamos:

DRAUGAS
 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%
 PER ANNUM PASSBOOK ACCOUNTS
 PAID QUARTERLY AT
BRIGHTON FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
 HIGHEST RESERVES
 4071 ARCHER AVENUE
 CHICAGO, ILLINOIS 60632
 TEL.: LA 3-8248
 (WEST OF CALIFORNIA AVE.)

6 3/4% PER ANNUM \$5000 or more minimum 36 months

6 1/2% PER ANNUM certificates \$500 or more 4 year min.

6 1/2% PER ANNUM \$1,000 or more 1 year min.

PIGIAUSIA KELIONE Į GIMTĄJĮ KRĄSTĄ
Savaitės EKSKURSIJA Lietuvoj
TIK — \$679.00
 (lėktuvais, viešbutis, maistas)
 Ekskursija išvyksta iš Bostono ir New Yorko
SPALIO MĖN. 16 D.
 Dar yra vietų. Vietų skaičius ribotas.
 Prie šių grupių galima jungtis ir iš kitų miestų — Chicago, Clevelando, Detroito, Pittsburgho, Philadelphiajos, Los Angeles ir kitur.
 Norintieji gauti daugiau informacijų prašomi kreiptis į
ALGIRDĄ MITKŲ,
 8 White Oak Road
 Newton, Mass. 02168
 Tel. (617) 969-1190
 arba
Galaxy Tour & Travels
 141 Linden Street
 Wellesley, Mass. 02181
 Tel. (617) 237-5502
 Iš kitų miestų galima skambinti Collect dienos metu Galaxy Tour & Travels arba Algirdui Mitkui po 4 valandos po pietų.
 Prašome pasinaudoti šia puikia proga taip pigiai aplankyti Lietuvą.

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

GIEDROS KELIAS LAISVOJE LIETUVOJE IR IŠEIVIJOJ

EMILJA MASILIONAITĖ-PALIOKIENĖ

Daug kas klausia, kas gi yra toji korp. Giedra? Giedra yra mokslus einančių katalikių moterų organizacija. Tad šiais tarptautiniais moterų metais nariai trumpai supažindinti su ja ir trumpai atsakyti visiems iš karto.

Lietuvoje jaunuolės, įstojušios į universitetą, norėjo dalyvauti universiteto organizaciniame judėjime. Jos pasirinkdavo organizaciją arba pagal savo profesiją, arba kurią nors patinkamą ideologinę grupę. Studentės suprato, kad organizuotumas ir bendras lavinimasis padės ugdyti ir turtinti jų asmenybes, padės kelti jų „aš“. Daug mergaičių pasirinko tokią grupę, kurios tikslas buvo „ugdyti pilnutinį moteriškumą, tapti susipratusia ir veiklia katalike ir savo profesijos specialiste“. Tai buvo tikslas studentų ateitininkų draugovės, kuri 1926. X. 3 nutarė atsiskirti iš bendros studentų ir studentų at-ku draugovės, o 1927 m. pavasarį jau veikė savarankiškai. Tos draugovės pirmoji pirmininkė buvo Katriutė Mareikaitė-Rustelkienė, kuriai teko pakelti sunkiausią našta, ją organizuojant.

I kalnus — į viršūnes

1928 m. draugovė buvo pavadinta studentų ateitininkų „Giedros“ dr.ve. Tikslas liko tas pats, tik pasirinkom prof. Salkauskio pasiūlytą grajų ir turiningą šūkį „Į kalnus, į viršūnes“.

Vidiniame susitvarkyme turėjome kandidatės, tikrąsias ir vyresniasias nares. Pačios paruošėm įstatus ir vidaus statutą, pasirinkom šv. Teresėlę Kūdikėlio Jėzaus savąja globėja.

Išgijome gražią vėliava, kurios vienoje pusėje buvo tamsiai raudonas aksomas su mūsų šūkiu „Į kalnus, į viršūnes“, o kitoje — baltas šilkas su spinduliuojančia saule. Pirmosios vėliavos krikšto tėvais buvo istorikė pedagogė Ona Kriksčiūnienė ir kun. dr. Pijus Bielskus. Abu kūmai buvo ateitininkai. Jie abu jau yra mirę. Mes, vyresniosios, kurios kūmus pažinome asmeniškai, visada juos minime su meile ir pagarba.

Penketos būrelių ir jų darbai

Nuo 1930 m. pavasario „Giedros“ dr.ve tapo studentų at-kių korp. Giedra.

Tai buvo didelė dr.ve ir vėliau didelė korporacija. Didelis narių skaičius dėl patogesnio veikimo vertė ją pasiskirstyti į būrelius. Buvo penki būreliai: pritaikomojo meno, šeimos, literačių grandinė „Trylika“, pedagogų ir eucharistininkų.

Visuose būreliuose buvo didelis narių skaičius, tik literačių būrelyje pasilikdavo pastoviai „13“. To būrelio narių baigus universitetą, jos vietą užimdavo kita, kuri jau laukė eilės į jį pakliūti.

Minėti būreliai turėjo plačią veikimo sritį. Jaunųjų studentų pirmiausias tikslas buvo gerai suprasti draugovės ar korpo-

racijos uždavinius, o vėliau vispusiškai lavintis, nagrinėti kultūrinės ir gyvenimo keliamas problemas. Kviestasdamo prelektentus su įvairiomis paskaitomis arba ir pačios ruošdavom referatus.

Einant iš „Giedros“ būrelių veikimo plotmės, rinkdavom tau todėl, versdavom knygas iš kitų kalbų ir jas išleisdavom, rašydavom į „Naująją Vaidilutę“, „Moteri“ ir kitus žurnalus, lankydavom ligonius, kalinius, senelių prieglaudas, aklių institutą, visada nunešdavom jiems dovanėlių pagal korporacijos išgales. Eucharistininkės eidavo kasdien prie Dievo stalo.

Keletą metų „Giedra“ turėjo at-ku namuose savo valgyklą ir kelius neturtingiems studentams davė veltui pietus.

Organizaciniame darbe pagelbėdavo pavarasininkams, katalikių moterų dr.jai, blaivininkams ir kitiems.

Metinės šventės iškilmingos ceremonijos

„Giedra“ ruošdavo koncertus — vakarus, užgavėnių balius, kad gautuotu pelną galėtų pastiprinti būrelių veikimą. Kas pavasarį iškilmingai švėsdavom savo metinę šventę, kuri būdavo gražų pavasario gegužės mėnesį, 17-tajai dienai artimiausią sekmadienį.

Pagal šventės programą, tą dieną visos giedrininkės iš at-ku namų (Kaune) per visą Laisvės alėją ėjom tvarkinga eiseną su korporacijos vėliava priesaky į katedrą šv. Mišijų išklausyti. Tamsiai raudona kepuraitė su aukšniu šniurėlio apvadu ir raide „G“ ant viršaus puošė mūsų jamaus galvas. Korporacijos juostelė — geltona, balta ir raudona — buvo perjuosta per dešinę petį, ir baltos pirštinių papildė uniformą. Po pamaldų at-ku namų salėje būdavo iškilmingas posėdis, kur kandidatės duodavo žodį ir su gražia ceremonija būdavo pakeltos į tikrasias nares. Vakare — šventės užbaigimas, linksmas balius.

Dėl savo turiningo tikslo ir kilnaus šūkio „Giedra“ stovėjo ant tvirto religinio pamato. „Giedra“ buvo tolerantiška, sugėbėjo palaikyti su kitomis universiteto korporacijomis, klubais ir draugovėmis draugiškus, artimus, šiltus santykius. Priešingos ideologijos korporacijos dažnai kviesdavo ją į savo pobūvius, net į savo švenčių iškilmes, o į studentų atstovybę visada buvo renkamos giedrininkės rūpinantis iš užsienio atvykusiais studentais svečiais.

Tolerantiška „Giedra“ atsikuria išeivijoje

„Giedra“ augo, klestėjo, grožėjosi Lietuvos dangaus žydrumu. 1940 m. raudonajai pabalasai užplūdus Lietuva, „Giedra“, kaip ir daugelis kitų organizacijų, turėjo nutraukti savo veikimą.

1944 m. antrą kartą komuniatams artėjant Lietuvos link, daug lietuvių paliko savo tėvy-

ną, išsiblaškė po visą pasaulį. Tačiau „Giedra“ gyvastinga. 1947 atsikuria Hanau stovykloje, Vokietijoje, su mažu giedrininkų skaičiumi. 1950 m. Chicagoje buvo atkurta sumanios ir geros organizatorės Elenos Masilionaitės-Balcūnaitės iniciatyva. Ji buvo „Giedros“ pirmoji pirmininkė Chicagoje ir 1952 m. suruošė puikią jubiliejinę 25 m. „Giedros“ sukakties šventę.

Antroji pirmininkė buvo visiems žinoma kultūrininkė ir visuomenininkė Alicija Rūgytė. Ji suorganizavo kandidačių grupę, išskėlė mintį kasmet ruošti rekolekcijas moterims, ruošdavo gegužines. Ypaš reikia ją pagerbti, kad savo lėšomis įtaisė „Giedrai“ vėliava, nes pirmoji liko Lietuvoje. Tos antrosios vėliavos kūmai buvo Alicija Rūgytė ir Simas Suziedėlis.

Korp. Giedra — Liet. fondo narė, romano mecenatė

Vėliau iškilio didelio darbštumo, pilna iniciatyvos Elena Juknevičienė. Ji ypaš išskėlė „Giedros“ vardą. Atliko šimtus įvairių darbų. Paminėsiu tik keletą. Suorganizavo suivomo kursų, patį surinko 1,000 dol. ir įteikė „Giedros“ vardu Lietuvių fondui. Išskėlė mintį suruošti romanų konkursą ir laimėtojų skirti 1,000 dol. Ji beveik viena surinko konkursą ir laimėtojų skirti 1,000 dol. Ji beveik viena surinko konkursą ir laimėtojų skirti 1,000 dol. Ji beveik viena surinko konkursą ir laimėtojų skirti 1,000 dol.

Prie E. Juknevičienės „Giedros“ vyresniosios pasidalino į du vienetus: kultūrininkes ir visuomenininkes.

Našus prieauglius — jaunus akademikus

Kultūrininkės visos yra aukštusios mokslus baigusios po II pasaul. karo, ir dauguma jų mokslą baigė jau JAV-ėse. Mūsų kultūrininkės visos jaunos, smagu į jas žiūrėti, o kai būna su „Giedros“ uniforma, negali šypsenos sulaukyti iš džiaugsmo. Džiaugiuos todėl, kad jos man primena „anuos“ gerus laikus, primena ir mūsų jaunystę, ir džiaugiuos, kad jos yra drąsios, visai nešioti mūsų idealių ženklus.

Dabartinė kultūrininkų pirmininkė yra Dana Kriaučiūnaitė-Šlenienė, pilna trykštančios energijos ir gražaus darbingumo.

Visuomenininkės yra tos, kurios mokėsi Lietuvoje. Jų daugumą jau stėgia metų našta, bet vis vien yra judrios. Jų dabartinė pirmininkė yra Emilija Vilimaitė, kuri yra „Giedros“ bendra — kultūrininkų ir visuomenininkų — pirmininkė.

Abu vienetai veikia savarankiškai. Tik jei „Giedra“ daro ką nors ypatingo, tada dirba sutartinai, bendromis jėgomis.

1965 m. kultūrininkų pirmininkės Vitos Čerškutės (vėliau Memėnienės) iniciatyva buvo įtaisyta jau trečioji „Giedros“ vėliava. Kultūrininkės panorėdos kovos už žmogaus teises. Sav. Sąjungoje. Vakaruose gal yra sunkiai suprantama, ką reiš-

vėliavos kūmai buvo Emilija Paliokienė ir Antanas Repšys, o Ona Kriksčiūnienė, „Giedros“ pirmosios vėliavos kūma, korporacijos buvo pakviesta būti garbės kūma (abu paskutinieji jau yra mirę).

Šatrijos Ragana — garbės narė „Giedra“ turėjo tris garbės narius: rašytoją - pedagogę Mariją Pečkauskaitę - Šatrijos Ragana, filosofą, profesorių Stasį Salkauskį ir nuosirdžiai „Giedroje“ dirbusią pedagogę visuomenininkę Oną Kriksčiūnienę. Pirmieji du buvo pakelti Lietuvoje, o trečioji — Chicagoje.

Daug „Giedros“ darbų atlikta tremtyje, daug aukų skirta organizacijoms. Paskutinis didelis darbas buvo žymios lietuvių visuomenininkės Magdalenos Draugelytės - Galdikienės įamžinimas filme ir to filmo pristatymas visuomenei.

Dabar „Giedra“ nori pagerbti minėtą visuomenininkę spaudoje. Susitarus su Kanadoj leidžiamu „Moters“ žurnalo redaktore Nora Kulpavičiene, bus pašvestas vienas to žurnalo numeris tik Magdaleni Draugelytei - Galdikienei. Yra pakviesti asmenys su atitinkamais straipsniais ir minėtąjį numerį.

DRĄSI SACHAROVO ŽMONA

Šiomis dienomis į Siena Italijoje atvyko akių gydyti išgarsėjusio Sovietų Sąjungos disidentto, kovotojo už žmogaus teises Sacharovo žmona Elena, gavusi leidimą išvykti iš Sov. Sąjungos po ilgo laukimo ir įvairių akių klinikos direktorius prof. Frezzotti, apžiūrėjęs Elenos Sacharovos akis, pareiškė, kad gyrymas labai užvilktas. Jos akių liga prasidėjo po to, kai ji karo metu buvo kontūzta. Akių specialistas pareiškė, kad pacientė bus ilgesnį laiką tirinama, ir po to bus reikalinga labai sudėtinga akių operacija.

Elenai Sacharovai atvykus į Italiją, rusų rašytojas Jurij Malcevas dabar gyvenaš Italijoje, spaudai pateikė žinių apie Eleną Sacharovą ir jos paskutinių metų veiklą šalia savo vyro. Patsai Malcevas, nuo pereito dešimtmečio pusės žinomas kaip veiklus kovotojas už žmogaus teises Sov. Sąjungoje, 1969 m. su penkiolika kitų disidentų įkūrė „Grupę kovotojų už žmogaus teises Sov. Sąjungoje“. Toji grupė tuojuo susilaukė persekiojimų iš sovietinės valdžios pusės. Malcevas buvo išmestas iš Maskvos universiteto, kur jis dėstė italų kalbą, sumintas ir patalpintas į bepročių namus. Kai jį draugai Sov. Sąjungoje ir žymios asmenybės Vakaruose dėl Malcevo intervenavo, jis buvo paleistas iš bepročių namų. Malcevas, baigęs Leningrado universitetą, dirbo įvairiose knygų leidyklose, versdamas iš italų kalbos į rusų žinomų italų kairiosios pakraipos rašytojų Moravijos, De Filippo, Zavattini veikalus. Paties Malcevo originalūs raštai Sov. Sąjungoje buvo cenzūros uždrausti spausdinti ir tik pastaruoju metu pasirodė Vakaruose. Praėjusių metų balandžio mėn., gresiant pavojui vėl būti areštuotam, Malcevui pavyko išvykti iš Sov. Sąjungos ir apsigyventi Italijoje.

Ryžtinga moteris suriša gyvenimą su terorizuojamu vyru

Elena Bonner (pirmojo vyro pavardė), vaikų ligų gydytoja, karo metu mobilizuota, dirbusi ir kovojusi pirmose fronto linijose, sužeista (iš to ir jos akių liga), prieš trejus metus ištekėjo už našlio Sacharovo kaip tik tuo metu, kai tas garsusis fizikas jau buvo patekęs į sovietinės valdžios nemalonę, netekęs visų privilegijų ir suėjęs į konfliktą su valdžios viršūnėmis kaip tik dėl pradėtos kovos už žmogaus teises Sov. Sąjungoje. Vakaruose gal yra sunkiai suprantama, ką reiš-

Solistė Dalia Kuštinienė Nuotr. A. Kezio

“Giedrai” niekad nestinga darbų. Nors jos narių skaičius išeivijoje yra labai mažas, bet jos atlieka labai daug.

Dar yra vienas laukiamas įvykis, tai korp. „Giedra“ kultūrininkų būrelio narės Daivos Kuštinienės koncertas, kuris įvyks spalio 5 d. 3 val. p. p. Jaunimo centro salėje.

kė Elenai tokiu momentu surišti savo likimą su Sacharovu, kada jis jau buvo išstas 24 valandas sekamas, kai dėl įtaisyto slapto mikrofono net savami bute negalima garsiai kalbėtis, kai telefonas yra nuolat kontroliuojamas, telfoniniai pasikalbėjimai nutraukiami arba visai sukliudomi, kai nuolat gaunama anoniminiai laiškaai su grasinimais. Ir taip terorizuojami ne tik vieni Sacharovai, bet ir Elenos pirmojo vyro dukta Tatjana (Elenos dukterys jau yra suaugusios ir ištekėjusios).

Bolševikal graso net šeimos nariams

Vienos Elenos dukters vyras Efreimas Jankelevič buvo kartą gatybė KGB agentų sulaukytas ir jam buvo pagrasinta: jei Sacharovas nenutrauks savo „provokatoriškos“ veiklos, tai jo vienerių metų sūnelis bus nužudytas, o to paties galo susilauks ir pats tėvas. Nuo grasinimų prieš tai faktų. Tik prisiminkime spaudoje minėtą neva palestiniečių teroristų įsiveržimą į Sacharovų butą. Du ginkluoti arabai, įsiveržė į Sacharovų butą, nuėmė telefono laidus ir pareikalavo, kad Sacharovas atšauktų savo pareiškimą prieš arabus, grašindami čia pat jį nužudyti. Nežinia kuo tas būtų baigęsis, jei tuo tarpu keli Sacharovo draugai, susirūpinę, kodėl jis telefonu neatsako, atskubėjo patirti, kas yra atsitikę. Aišku, kad tie „arabai“ veikė KGB nurodymais. Juk jei KGB agentai nuolat tirdoma išstas ilgas valandas. KGB tardytojai ją įtikinėjo, kad

negalėjo patekti ir paskui pabėgti nepastebėti. Juoba Maskvoje, kur kiekvienas užsienietis yra žinomas ir kontroliuojamas.

Elena Bonner yra ne vien nuoširdi, kantri ir nepalaužiama draugė to žmogaus, kuris išdrįso stoti į nelygią kovą su sovietine valdžia. Sacharovo parašą randame po daugybe protestų ir prašymų, pasiųstų sovietinei valdžiai, įvairioms tarptautinėms organizacijoms; ypač žinomas jo raštas Maskvos viršūnėms, kad būtų panaikinta mirties bausmė (1972 m. spalio mėn.) ir prašymas UNO, kad atkreiptų dėmesį į sumintų kankinimus (1973 m. rugsėjo mėn.).

Moteris, kuri praveria langą pasauliui, kas dedasi Rusijoje

Taip pat ir Elena Bonner protestavo prieš žiaurų elgesį su politiniais kaliniai sovietų kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose, prieš neteisėtumus ir pažeidimus sovietų konstitucijoje garantuotų teisių politinių kalinių teismuose. Ji kėlė balsą, gindama bei užtardama kai kuriuos pavienius asmenis: matematiką Leonidą Pliusčą, prievarta patalpintą į bepročių ligoninę, astrofiziką Liubarskį, suimtą dėl „antisovietinės propagandos“. Drauge su vyru veltui bandė ginti du areštuotus: matematiką Šičanovič ir poetą Chaustov, kurie buvo suimti irgi už „antisovietinę propagandą“.

Buvo atveju, kada Elena Bonner parodė nepaprastos drąsos; 1973 m., kai buvo pradėta persekioti istorikas ir literatūros kritikas Eugenijus Barabatinovas, grasinant jam areštu dėl to, kad jis pasiuntęs į Vakarus suimtųjų disidentų raštus, Elena Bonner viešai pareiškė: „Ir aš ne vieną kartą esu pasiuntusi į Vakarus įvairių raštų bei dokumentų. Jaučiau, kad tai yra manim pareiga. Taip galvoju ir dabar. Jei nebūtų kas imasi tokio darbo, tai kaip pasaulis sužinotų, kas pas mus dedasi?“

Tokia netikėta Elenos drąsa ir jos viešas pareiškimas sukėlė Maskvos biurokratų tarpe susirūpinimą ir padarė tai, kad Barabatinovas laikinai buvo paliktas ramybėje. Tačiau po poros mėnesių (1973. XI. 13) Elena Bonner buvo pašaukta į KGB įstaigą apklausinėjimui. Ji buvo formaliai apkaltinta pasiuntusi į Vakarus suimtojo Edvardo Kuznecovo kalinio dienoraštį, kuris sukėlė daug dėmesio tiek Vakaruose, tiek pačioje Rusijoje. Tasai dienoraštis, atspausdintas Prancūzijoje, gavo Gulliver premiją. Dar anksčiau Elena viešai pareiškė, jog persiuntusi į Vakarus tą Kuznecovo veikalą, nes jos žodžiais — „tie tragiški puslapiai yra pilni gyvybės, mirties ir fatališkumo“. KGB norėjo, kad Elena Bonner dalyvautų Chaustovo ir Superfino tardyme, kaip liudininkė prieš juos. Atsakiusi tai padaryti, buvo pati tardoma išstas ilgas valandas. KGB tardytojai ją įtikinėjo, kad

nuo jos elgesio priklausio Chaustovo ir Superfino likimas, ir jei nebendradarbiausianti Kuznecovo tardyme, tasai bus nubausimas mirties bausme (faktinai gavo 15 metų koncentracijos stovyklos).

Kovingą moterį nori paversti pamišėle

Kai į KGB agentų užsiuolimus Elena nieko neatsakinėjo, jai buvo pagrasinta kalėjimu. Sekančiuose tardymuose, kadangi Elena Bonner tylėjo, KGB pulkininkas Šyšikovas pareiškė, kad ji, matyt, esanti nesveiko proto ir būsianti patalpinta į pamišėlių ligoninę. Paskui sekė kitokie grasinimai: kaip motina, turinti susirūpinti savo vaikų likimu. Nuolat buvo daromos aliuizijos ir vyro likimą.

Tuo metu akademikas Sacharovas pareiškė: „Mano žmona yra kaltinama, jog yra turėjusi pas save ir paskui pasiuntusi į Vakarus Kuznecovo dienoraštį. Pagal visuotinai pripažintas juridines normas, pagal žmogaus teisių deklaraciją toks faktas negali būti skaitomas nusikaltimu“. O Elena viename pareiškime spaudos atstovams, atpasakodama savo tardymus, pasakė: „Aš pilnai suprantu, kad gali mane areštuoti ir paskelbti mane esant nesveiko proto. Bijau dėl savęs, savo šeimos ir savo vaikų“. Tokioje situacijoje ji bandė gelbėti saviškius ir atitolinti nuo jų gresiantų pavojų: vienas Amerikos universitetas oficialiai pakvietė Elenos Bonner dukrą ir jos vyrą atvykti į Ameriką, tačiau juodu negavo leidimo išvykti iš Sov. Sąjungos.

Superfinas gavo penkerius metus koncentracijos stovyklos ir porą metų tremties, o Chaustovas ketverius metus koncentracijos ir porą metų tremties. Tačiau ponja Bonner nebuvo suminta. Garsus vyro vardas apsaugojo ją nuo daugelio Rusijos disidentų likimo. Tačiau Sacharovų gyvenimas nedaug yra lengvesnis už stovyklinį, kada reikia turėti nepaprastos drąsos ir išgyventi nuolatinį nervų įtempimą, sukaupus visas dvasines ir fizines jėgas. Neseniai akademikas Sacharovas turėjo sunkų širdies priepuolį, tačiau atsiskakė vykti į ligoninę, nepasitikėdamas sovietiniais gydytojais ir ligoninėmis. Patekęs į jų rankas, prarastų bet kokią savo egzistencijos kontrolę.

Dabar Elena Bonner yra Italijoje, pagaliau gavusi leidimą išvykti tik dėl to, jog iš visų pasaulio kraštų pasipylė protestai ir spaudimas Kremlui, kad parodytų bent elementariausią humanizmą. Tačiau Maskvos sluoksniuose daugelis nuogastauja, kad leidimas išvykti į užsienį gali būti naujos KGB pinks. Juk slaptoji policija bandė išgauti iš Sacharovo pažadą nutilti, už ką būsianti išleista į užsienį žmona. Kai Sacharovas tokių sąlygų nepriėmė, o žmona vis dėlto buvo išleista, gali būti ir taip, kad ji dabar negaus leidimo sugrįžti. Tokiu atveju ir Sacharovas, norėdamas gyventi su žmona, savanoriškai apiešias Sov. Sąjungą. Taip KGB juo lengvai nusikratysianti be jokio triukšmo. Ar taip bus — parodys netolima ateitis.

J. V.

• Moterys V-tos Liet. taut. šokių šventės rengimo komitete. Rugsėjo 21 d. pirm. Br. Juodelės namuose Downers Grove įvykusiame posėdy - pasitarime dalyvavo ir pranešimus padarė vicepir. Sofija Džugienė, sek. Aldona Rauchienė, Stasė Bacevičienė — šokėjų vakaro komisijos pirm., akt. Julija Čijūnienė — programos pravedėja, Joana Krutūlienė — registracijos kom.šijos pirm., Vilhelmina Lapienė — lėšų telkimo, Marija Remienė — šventės banketo ruošimo komisijos pirm. Per keletą valandų buvo intensyviai ir sklandžiai svarstomi įvairūs su švente susiję reikalai, kurie jau su truputį vykdomi.

Andrej Sacharov ir jo žmona Elena